

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Miten Pohjois- Pohjanmaan asukkaat voivat?

Kertomus asukkaiden hyvinvoinnista

(versio 26.5.2023, graafinen suunnittelu ja saavutettavuus tekemättä)

Yhdyspintalautakunta hyväksynyt 15.5.2023

Aluehallitus hyväksynyt 23.5.2023

Aluevaltuusto hyväksynyt x.x.2023

Hyvinvointikertomuksen otsikot

1. Mitä hyvinvointi tarkoittaa?
2. Mitä hyvinvointikertomus tarkoittaa?
3. Millaiseksi asukkaat arvioivat arkensa ja elämänsä?
4. Millaiseksi asukkaat arvioivat elämänsä osa-alueet?
5. Missä asioissa Pohjois-Pohjanmaan tilanne on hyvä?
6. Mitä hyvinvoinnin huolia Pohjois-Pohjanmaalla on? Mikä niitä aiheuttaa? Mitä ne maksavat?
7. Suurimmat huolenaiheet eri elämänvaiheissa
8. Koillismaa, Oulunkaari, Lakeus, Oulu, Rannikko ja Eteläinen: Mitä asukkaiden hyvinvoinnin asioita kunnat haluavat säilyttää ja muuttaa näillä alueilla?
9. Miten Pohjois-Pohjanmaalla on parannettu asukkaiden hyvinvointia?
10. Miten valtio kannustaa kuntia ja hyvinvointialueita parantamaan asukkaiden hyvinvointia
11. Miten hyvinvointikertomus on tehty?

Liitteet

- Lisää tietoa asukkaiden hyvinvoinnista osa-alueittain
- Kuntien hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Mitä hyvinvointi tarkoittaa?

Moni asia vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin

Voivatko Pohjois-Pohjanmaan asukkaat hyvin?
Onko sinun arkesi ja elämäsi hyvää?

On helpompi keskustella hyvinvoinnista,
jos ymmärrämme hyvinvoinnin suunnilleen samalla tavalla.

Seuraava dia kertoo,
mitä hyvinvointi tarkoittaa Pohjois-Pohjanmaalla.
Dia on **Pohjois-Pohjanmaan yhteinen hyvinvointikäsitys**.
Löydät kaikki hyvinvointikäsityksen diat
[hyvinvointialueen verkkosivulta](#).
Voit käyttää niitä vapaasti
esimerkiksi omassa työssäsi.

Dian tekemisessä olemme hyödyntäneet
Marika Kunnarin väitöskirjaa vuodelta 2017.
Tutustu [väitöskirjaan Oulun yliopiston verkkosivuilla](#).

Hyvä arki ja elämä Pohjois-Pohjanmaalla:

Mitkä asiat vaikuttavat hyvinvointiini?

Tulevaisuuden
näkyvät

Oppiminen ja
kasvu ihmisenä

Suhteet toisiin ihmisiin
ja mahdollisuus
osallistua
ja vaikuttaa

Asuminen,
ympäristö ja
luonto

Turvallisuus

Työ ja valmiudet
työelämään

Arjen
raha-asiat

Mielen
hyvinvointi ja
mahdollisuus elää
omannäköistä
elämää

Fyysinen
terveys

Ruoka, liikunta,
lepo ja
muut elintavat

Kulttuurihyvinvointi
ja harrastukset

**Koen, että minulla on
hyvä arki ja mielekäs elämä
– nyt ja tulevaisuudessa**

**Hyvinvointini on kokonaisuus,
joka muuttuu läpi elämän.
Toivon, että ymmärrät
ja kohtaat minut ihmisenä
etkä yksittäisen tarpeeni kautta.**

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Mitä hyvinvointi- kertomus tarkoittaa?

Mikä on hyvinvointikertomus?

Hyvinvointikertomus kertoo viime vuosien tilanteen siitä,

- miten Pohjois-Pohjanmaan asukkaat voivat
- miten asukkaiden hyvinvointi on muuttunut
- mitä olemme tehneet asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi.

Kertomuksen avulla tunnistamme
asukkaiden hyvinvointiin vaikuttavat asiat,
jotka haluamme säilyttää ja
joita haluamme muuttaa.

Suurin osa tästä hyvinvointikertomuksesta
on kirjoitettu **selkokielellä.**

Loput on kirjoitettu selkeällä yleiskielellä.

Miksi teemme hyvinvointikertomuksen?

Haluamme ymmärtää ja parantaa asukkaiden hyvinvointia.

Haluamme auttaa asukkaita elämään hyvää arkea.

Ne ovat tärkeimmät syyt tehdä hyvinvointikertomus.

Laki sosiaali- ja terveydenhuoltolain järjestämisestä

velvoittaa hyvinvointialuetta tekemään seuraavat asiat:

1. Hyvinvointikertomus tehdään neljän vuoden välein
2. Kertomus kuvaa asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä ja niihin vaikuttavia asioita
3. Hyvinvointialueen valtuusto käsittelee ja hyväksyy kertomuksen
4. Hyvinvointialue julkaisee kertomuksen verkossa

Kunnat tekevät omat hyvinvointikertomuksensa.

Kuntien ja hyvinvointialueen pitää tehdä kertomukset yhteistyössä.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue on aloittanut työnsä vasta 1.1.2023.

Siksi hyvinvointialue ja kunnat opettelevat nyt tekemään kertomukset yhdessä.

Miten huomioimme väestöryhmit ja alueet?

Lain mukaan hyvinvointialueen on huomioitava kertomuksessa väestöryhmit.

Tässä kertomuksessa väestöryhminä ovat

lapset ja lapsiperheet, nuoret, työikäiset ja nuoret aikuiset sekä ikäihmiset.

Nostamme esiin myös esimerkiksi pitkäaikaisesti sairaiden ja vammaisten asukkaiden asioita ja sukupuolten välisiä eroja.

Laki velvoittaa, että kertomuksessa on huomioitava alueellisuus.

Hyvinvointialue on jakanut

Pohjois-Pohjanmaan 30 kuntaa kuuteen alueeseen:

Koillismaa, Oulunkaari, Lakeus, Oulu, Rannikko ja Eteläinen.

Alueet on kuvattu oikealla olevassa kartassa kuudella värillä.

Kokemuksemme kuitenkin on,

että alueellisuuden huomiointi oli vielä vaikeaa.

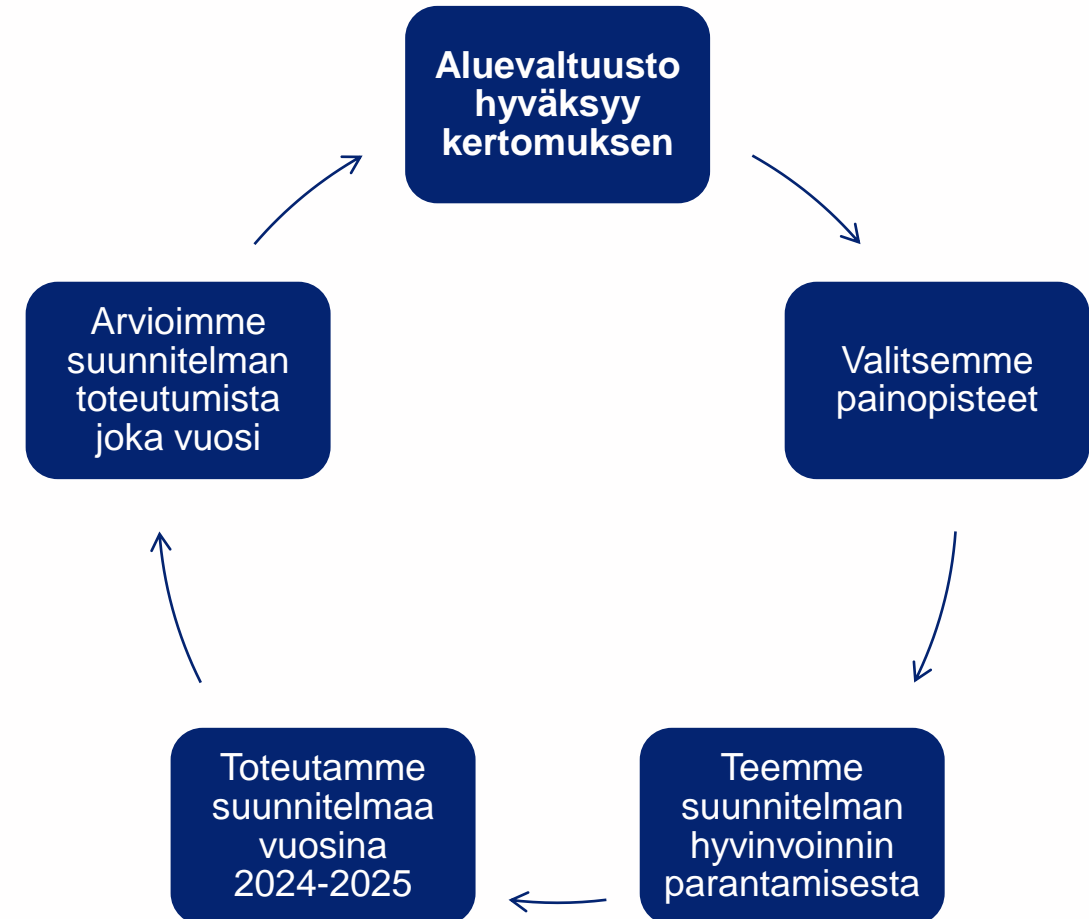

Mitä teemme, kun hyvinvointikertomus on valmis?

Kertomuksen avulla valitsemme muutaman asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tärkeimmän asian. Näitä tärkeimpiä asioita sanomme **hyvinvoinnin parantamisen painopisteiksi**. Panostamme niihin vuosina 2024-2025.

Kun olemme valinneet painopisteet, teemme **hyvinvointisuunnitelman**. Sen jälkeen toteutamme suunnitelman. Arvioimme sen toteutumista joka vuosi.

Oikealla oleva kuvio kertoo saman asian lyhyesti.

Mitä hyvinvointisuunnitelma tarkoittaa?

Hyvinvointisuunnitelma on asiakirja, jonka hyvinvointialue tekee yhdessä esimerkiksi kuntien ja järjestöjen kanssa. Tällä hetkellä teemme suunnitelmaa, joka koskee vuosia 2024 ja 2025.

Kirjoitamme suunnitelmaan seuraavat asiat:

1. **Tavoitteet:** Mihin pyrimme asukkaiden hyvinvoinnin parantamisessa?
2. **Toimenpiteet:** Mitä teemme, jotta saavutamme tavoitteet?
3. **Mittarit:** Miten arvioimme sitä,
 - toteutuuko suunnitelma?
 - paraneeko asukkaiden hyvinvointi?

Tutustu muihin hyvinvointialueen asiakirjoihin

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue on tehnyt kolme asiakirjaa, joissa se kertoo tarkemmin sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluista vuosina 2023-2025.

Tutustu asiakirjoihin hyvinvointialueen verkkosivuilla:

- [Hyvinvointialueen tavoitteet \(strategia\)](#)
- [Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteet \(järjestämissuunnitelma\)](#)
- [Pelastuspalvelujen tavoitteet \(palvelutasopäätös\)](#)

Hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma

täydentävät hyvinvointialueen muita asiakirjoja.

Hyvinvointikertomus kuvaa asukkaiden hyvinvointia kokonaisuutena.

Hyvinvointisuunnitelma auttaa meitä esimerkiksi

huomaamaan ajoissa asukkaiden hyvinvoinnin huolet ja ongelmat.

Siten voimme ehkäistä ongelmia ja niiden pahenemista,

minkä ansiosta asukkaiden hyvinvointi paranee.

Rahaa säästyy, koska kallista hoitoa ei tarvita niin paljon.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

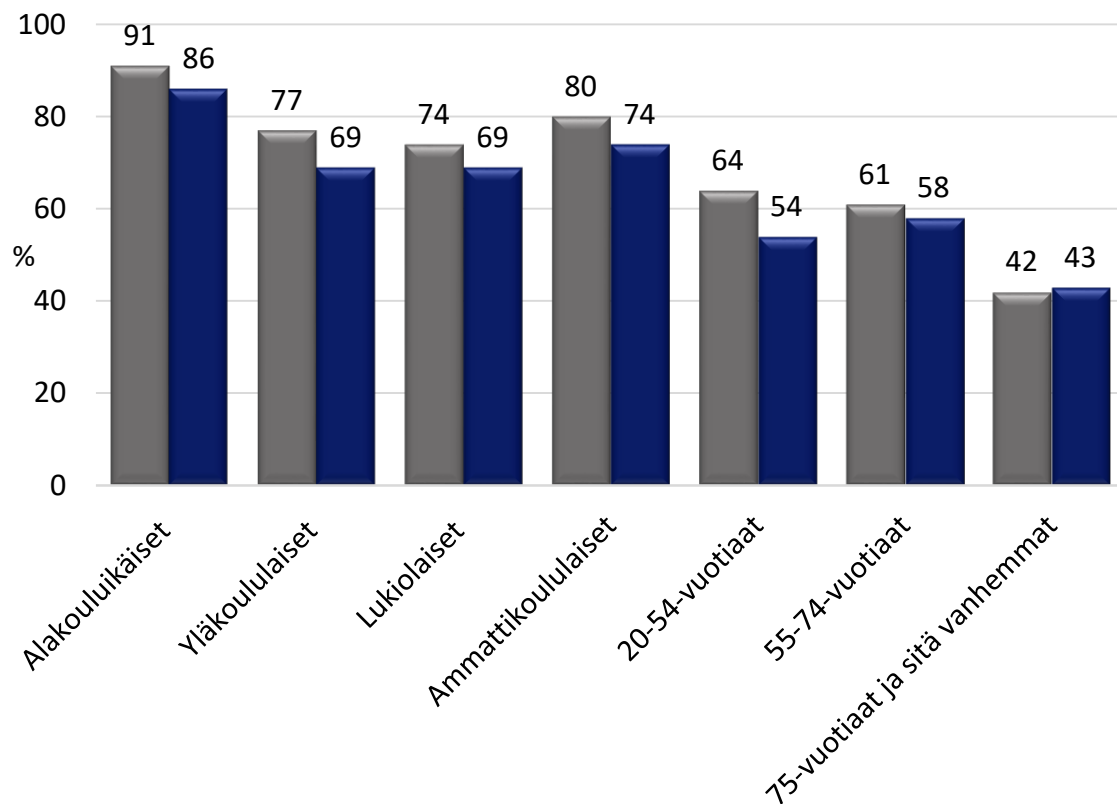

**Millaiseksi
asukkaat arvioivat
arkensa ja
elämänsä?**

Elämänsä tyytyväiset lapset ja nuoret ja elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi kokevat aikuiset (%)

■ Lasten ja nuorten tilanne vuonna 2019. Aikuisten tilanne vuosina 2017-2018.

■ Lasten ja nuorten tilanne vuonna 2021. Aikuisten tilanne vuonna 2020.

Suurin osa asukkaista kokee elävänsä hyvää elämää - tyytyväisyys on heikentynyt

Kouluterveyskysely selvittää
lasten ja nuorten tyytyväisyyttä elämään.

**Noin 85 prosenttia lapsista
ja 70 prosenttia nuorista
on tyytyväinen elämäänsä.**

Huolestuttavaa on,
että elämänsä tyytyväisiä lapsia ja nuoria
on aiempaa vähemmän.

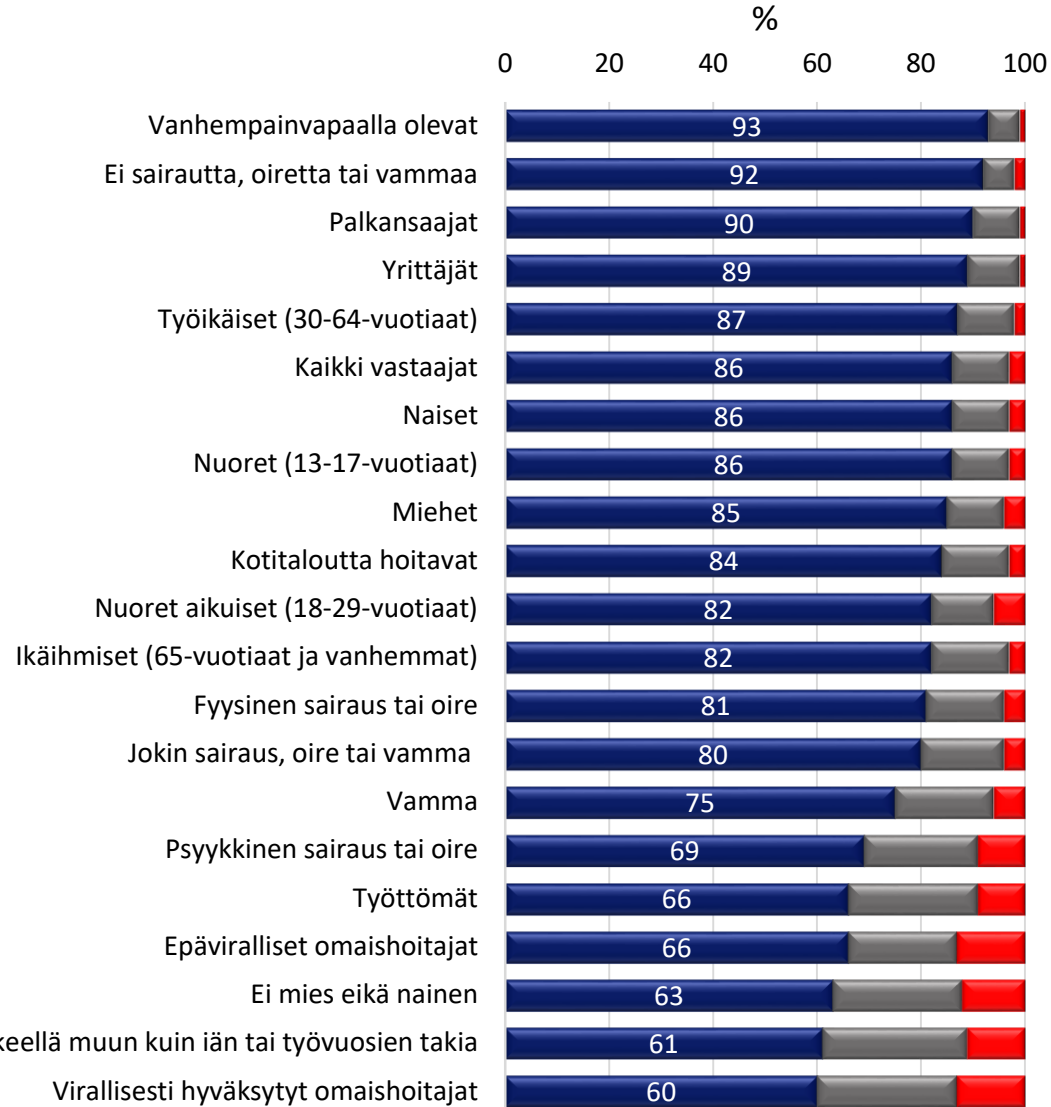
FinSote-tutkimus selvittää
aikuisten kokemusta elämänlaadusta.

**Noin 55 prosenttia 20-74-vuotiaista
pitää elämänlaatuaan keskimäärin hyvänä.**
Heitä on vähemmän kuin aiemmin.

**Noin 43 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä
pitää elämänlaatuaan keskimäärin hyvänä.**
Heidän tilanteensa on pysynyt ennallaan.

Vastaajien arviot omasta arjesta ja elämästä kokonaisuutena (4603 vastaajaa)

■ Hyvä tai erittäin hyvä ■ Ei hyvä eikä huono ■ Huono tai erittäin huono

Arvio omasta arjesta ja elämästä vaihtelee

Teimme keväällä 2021 Minun arkeni ja elämäni -kyselyn. Siihen vastasi 4697 Pohjois-Pohjanmaan asukasta. Vastaajat olivat vähintään 13-vuotiaita. Pyysimme vastaajaa arvioimaan sitä, millaista hänen arkensa ja elämänsä on kokonaisuutena.

86 % vastaajista koki arkensa ja elämänsä hyväksi.

Paras tilanne oli heillä,

- jotka olivat vanhempainvapaalla tai palkkatyössä
- joilla tai joiden läheisellä ei ollut pitkäaikaista sairautta, oiretta tai vammaa

Heistä 90-93 prosenttia koki arkensa ja elämänsä hyväksi.

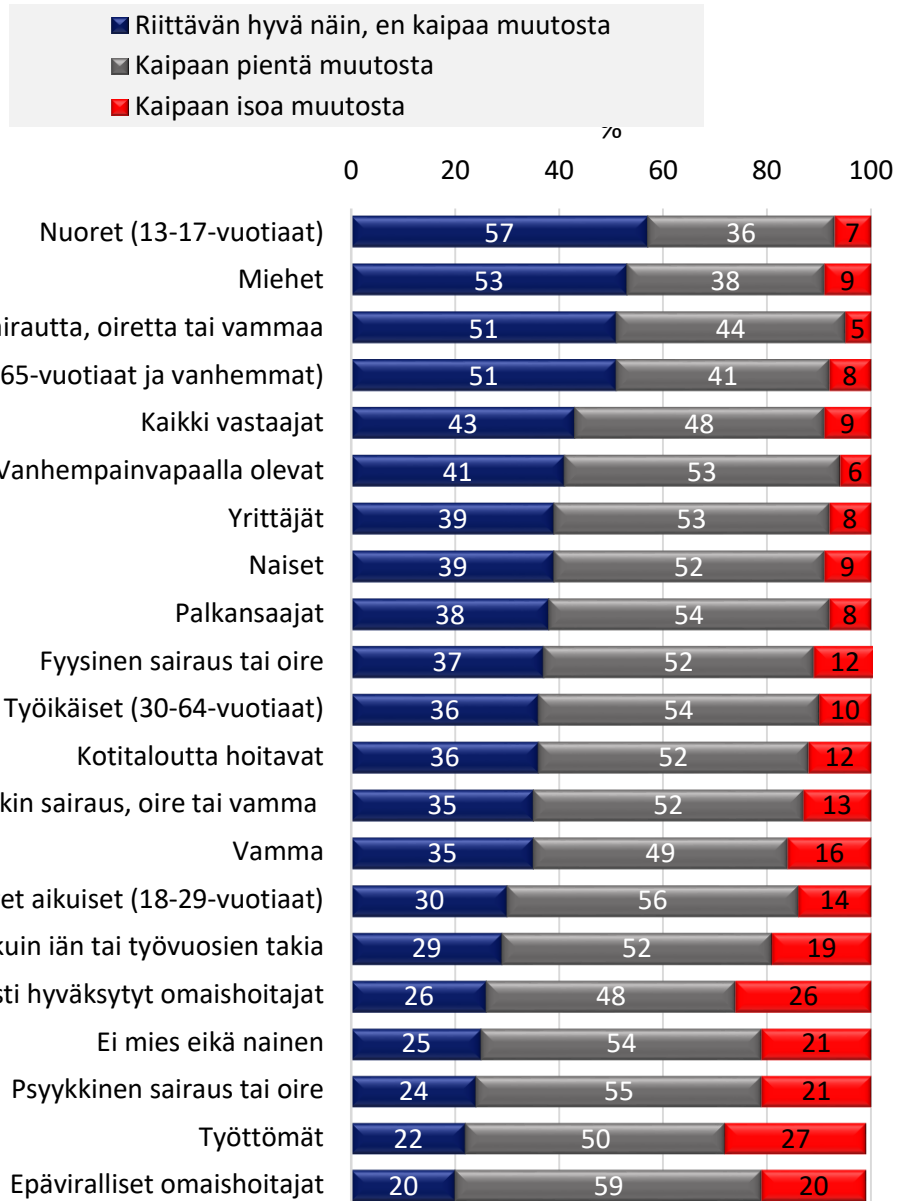
Heikoin tilanne oli omaishoitajilla, työttömillä sekä vastaajilla,

- jotka olivat eläkkeellä muun kuin iän tai työvuosien takia
- jotka eivät ole miehiä eikä naisia
- joilla oli pitkäaikainen psyykkinen sairaus tai oire.

Silti heistäkin **60-69 % koki arkensa ja elämänsä hyväksi.**

Tuloksia ei voi yleistää kaikkiin asukkaisiin.

Vastaajien kokemus siitä, kaipaavatko he arkeen ja elämään muutosta (4660 vastaajaa)

Moni kokee arkensa ja elämänsä riittävän hyväksi – osa kaipaa muutosta

Kysyimme Minun arkeni ja elämäni -kyselyssä myös sitä, kuinka moni kaipaa muutosta arkeensa ja elämäänsä.

43 % vastaajista ei kaivannut muutosta, koska he pitivät arkeaan riittävän hyvänä.

48 % kaipasi pientä muutosta ja 9 % isoa muutosta.

Tyytyväisimpiä olivat nuoret, miehet, ikäihmiset ja he, joilla tai joiden läheisellä ei ole pitkäaikaista sairautta, oiretta tai vammaa. Heistä 51-57 % ei kaivannut muutosta.

Muutosta kaipasivat useimmin seuraavat ihmisryhmät:

- Omaishoitajat
- Työttömät
- He, joilla tai joiden läheisellä on psyykinen sairaus tai oire
- He, jotka eivät koe itseään mieheksi eivätkä naiseksi
- He, jotka ovat eläkkeellä muun kuin iän tai työvuosien takia

Tuloksia ei voi yleistää kaikkiin asukkaisiin.

Pohde

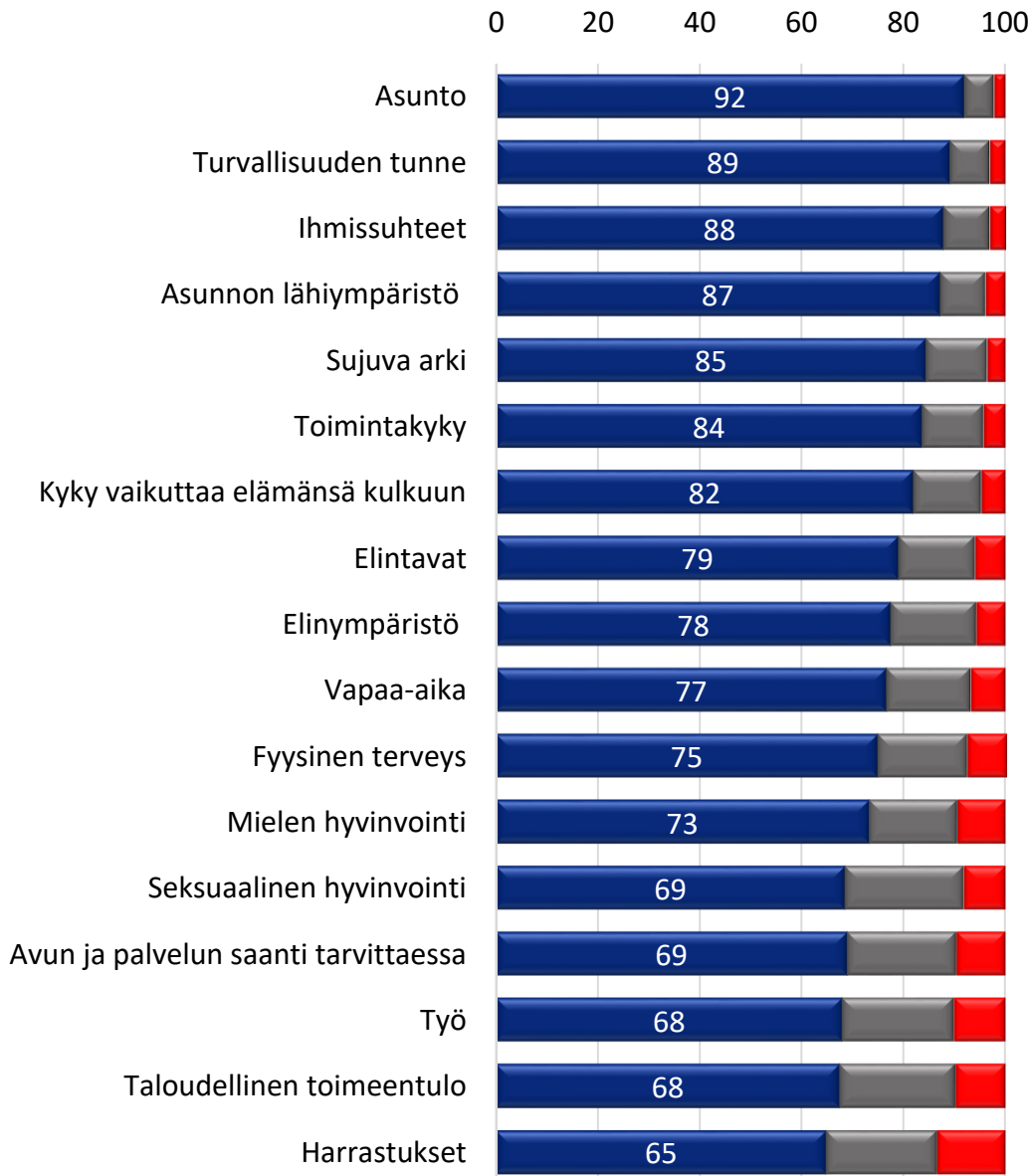
Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

**Millaiseksi
asukkaat arvioivat
elämänsä
osa-alueet?**

Vastaajien arvio oman elämän osa-alueista (4693 vastaajaa)

■ Erittäin hyvä tai hyvä ■ Ei hyvä eikä huono ■ Huono tai erittäin huono

Monilla asukkailla on elämän eri osa-alueilla hyvä tilanne

Minun arkeni ja elämäni -kyselyssä vastaaja arvioi myös sitä, millainen tilanne hänellä on seitsemällätoista elämän osa-alueella.

Parhaimmat arviot saivat asunto, turvallisuuden tunne ja ihmissuhteet. Näissä kaikissa noin 90 prosenttia vastaajista koki, että tilanne on hyvä tai erittäin hyvä.

Heikoimmat arviot saivat harrastukset, taloudellinen toimeentulo, työ, avun ja palvelujen saanti ja seksuaalinen hyvinvointi. Silti näissä kaikissa 65-69 prosenttia vastaajista koki, että tilanne on hyvä tai erittäin hyvä.

Tuloksia ei voi yleistää kaikkiin asukkaisiin.

Myös moni pitkäaikaisesti sairas, oireileva tai vammainen henkilö tai hänen läheisensä kokee elämän eri osa-alueiden olevan hyvin

Minun arkeni ja elämäni -kyselyyn vastasi 2486 asukasta, jolla itsellä tai jonka läheisellä oli pitkäaikainen sairaus, oire tai vamma. Heitä oli 53 prosenttia kaikista vastaajista.

Suurin osa heistä antoi elämän eri osa-alueille hyvän arvion.

Toisaalta he arvioivat **lähes kaikki elämänsä osa-alueet hieman heikommaksi kuin muut vastaajat.**

Näillä osa-alueilla ero oli suurin (12-14 prosenttiyksikköä): fyysinen terveys, toimintakyky ja mielen hyvinvointi.

Pitkäaikaisesti sairaat, oireilevat tai vammaiset henkilöt tai heidän läheisensä kokivat nämä parhaimmiksi osa-alueiksi: asunto, turvallisuuden tunne, asunnon lähiympäristö ja ihmissuhteet.

Heikoimpia osa-alueita olivat harrastukset, seksuaalinen hyvinvointi ja taloudellinen toimeentulo. Tarkemmat tulokset ovat diassa 21.

Järjestöjen vastaukset kertovat asukkaista, joiden elämäntilanne on vaikein

Järjestöt edustavat usein asukkaita, jotka eivät tule kuulluksi riittävästi. Siksi Minun arkeni ja elämäni -kyselyssä oli myös järjestöille tarkoitettu kysely. Järjestöjä pyydettiin antamaan arvio siitä, millainen tilanne elämän osa-alueilla on sillä ihmisryhmällä, jota järjestö edustaa.

Kyselyyn tuli järjestöiltä 116 vastausta. Järjestöjen mukaan **parhaimmat osa-alueet ovat turvallisuuden tunne, elinympäristö ja asunnon lähiympäristö.**

Heikoimmat osa-alueet ovat työ, seksuaalinen hyvinvointi ja taloudellinen toimeentulo. Huono tai erittäin huono tilanne oli useimmin näillä osa-alueilla: työ, kyky käyttää arjessa tarvittavia etäpalveluja, toimintakyky, mielen hyvinvointi ja fyysinen terveys. Järjestöjen arvion mukaan eniten parannettavaa olisi näiden ihmisryhmien hyvinvoinnissa: pitkäaikaissairaat, vammaiset, kuntoutujat, potilaat, liikuntarajoitteiset, ikäihmiset ja vanhukset.

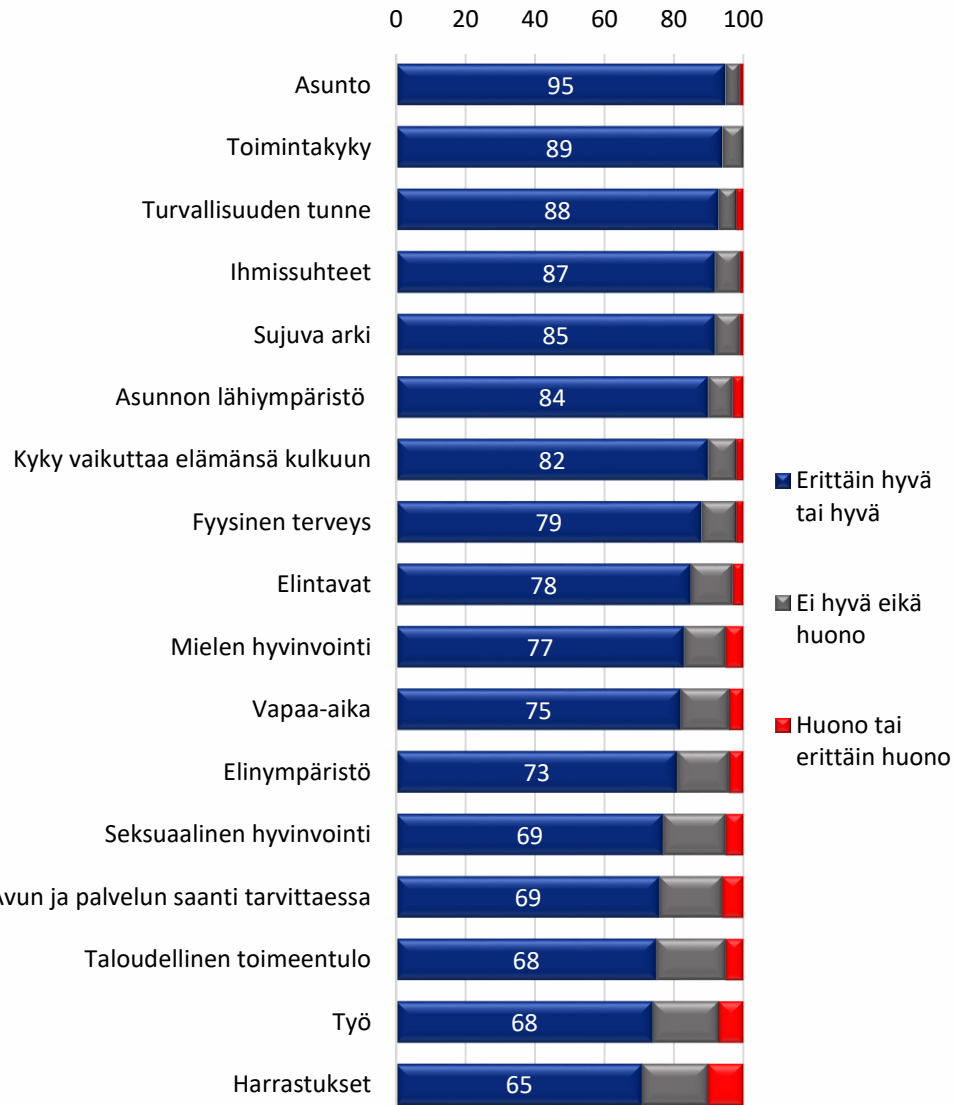
Järjestöjen arviot ovat jokaisella osa-alueella heikommät kuin vastaajilla, joilla itsellä tai joiden läheisellä on pitkäaikainen sairaus, oire tai vamma. **Järjestöjen näkemykset saattavat kuvata parhaiten asukkaita, joiden elämäntilanne on kaikista vaikein.**

Tarkemmat tulokset ovat diassa 21.

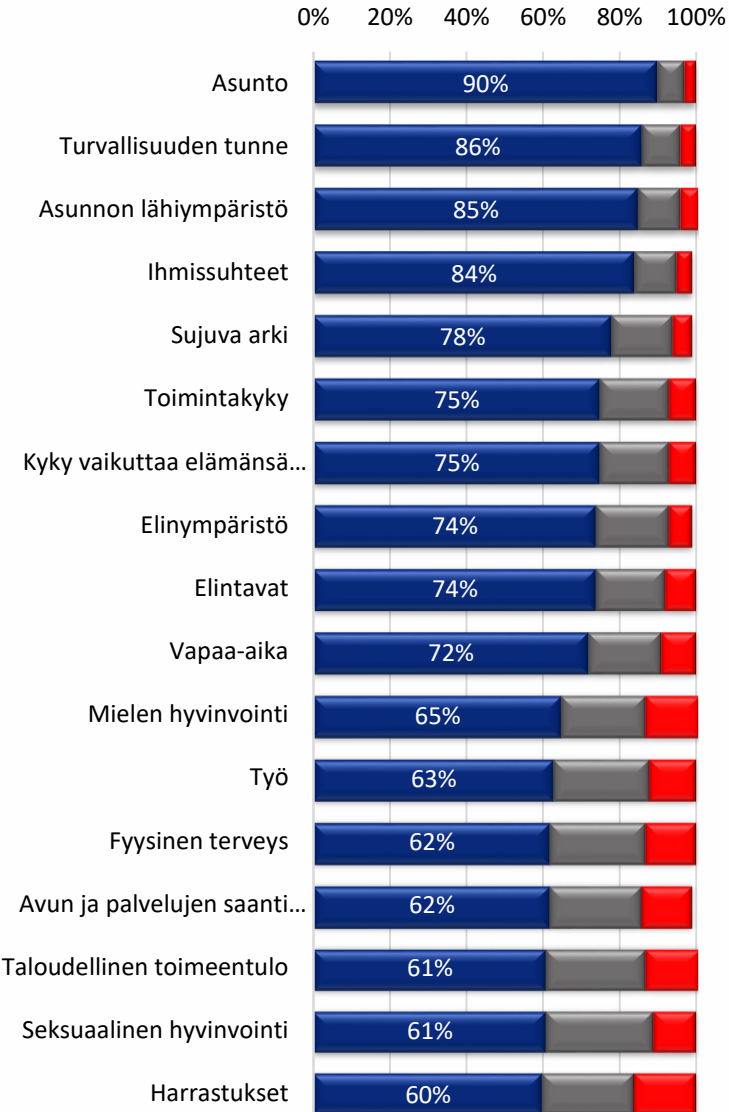
Arviot elämän osa-alueista

(Minun arkeni ja elämäni -kyselyyn vastanneiden asukkaiden ja järjestöjen näkemyksiä keväällä 2021)

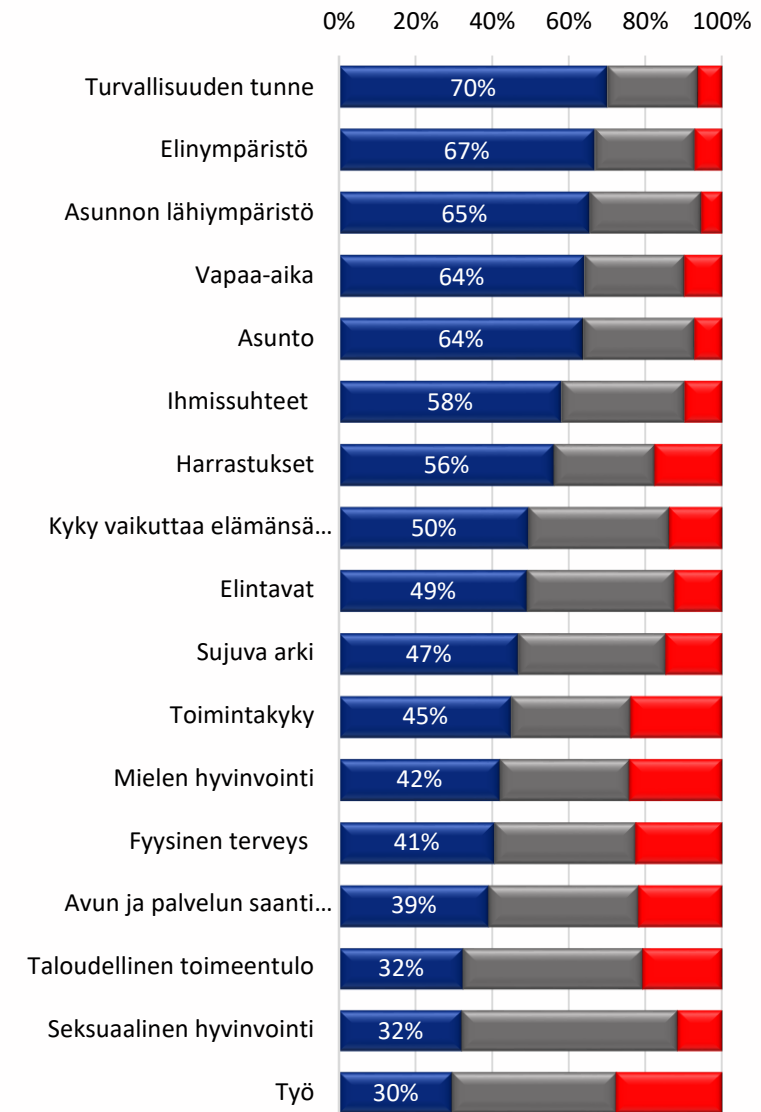
Vastaajat, joilla tai joiden läheisellä ei ole pitkäaikaista sairautta, oiretta tai vammaa

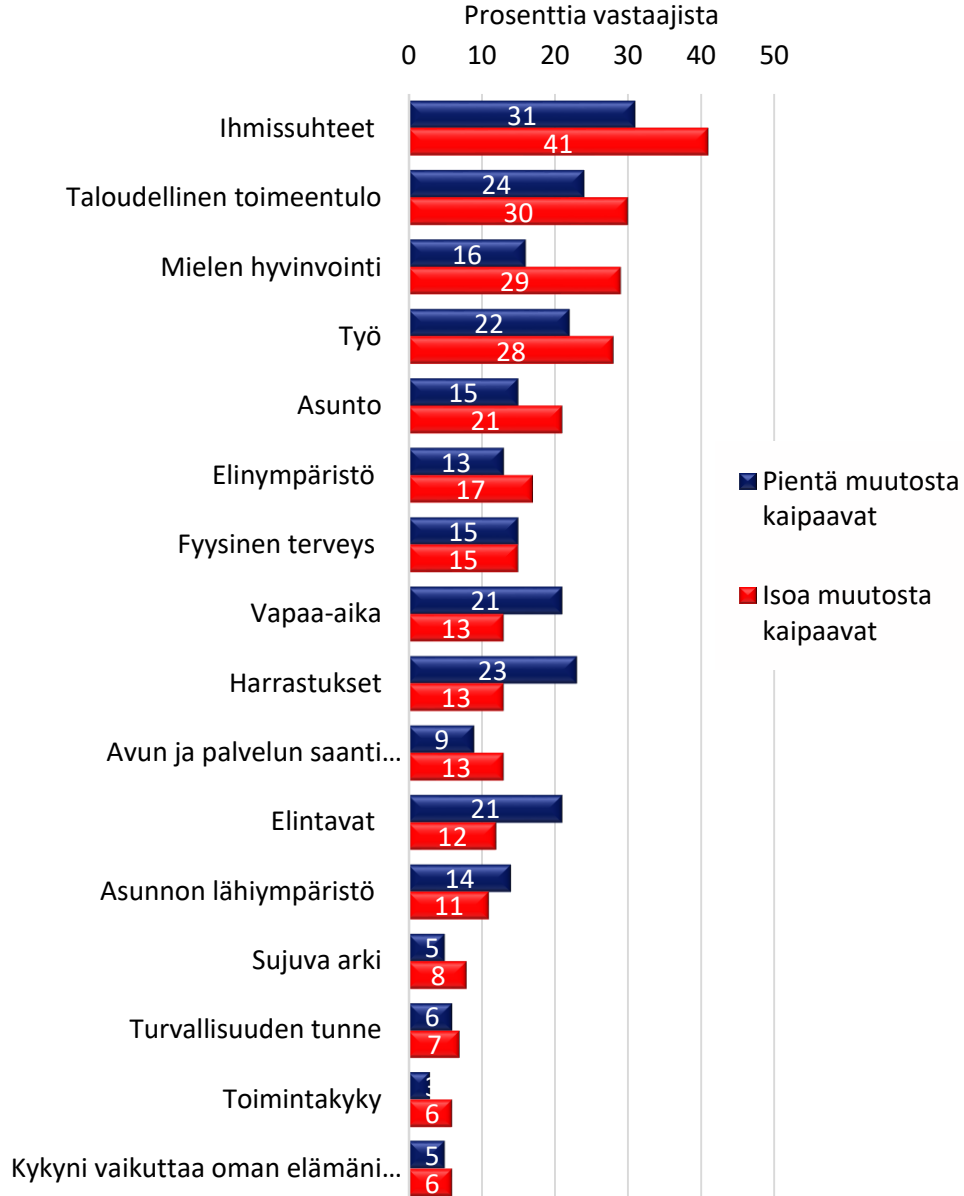
Vastaajat, joilla tai joiden läheisellä pitkäaikainen sairaus, oire tai vamma

Järjestöjä edustaneet vastaajat

Elämän osa-alueet, joihin vastaajat kaipaavat eniten muutosta (2673 vastaajaa)

Moni kaipaa muutosta eniten ihmissuhteisiin ja taloudelliseen toimeentuloon

Minun arkeni ja elämäni -kyselyssä 2677 asukasta kertoi, että he kaipaavat elämäänsä pientä tai isoa muutosta. Näiltä vastaajilta kysyttiin sitä, mitkä ovat 1-3 elämän osa-aluetta, joihin vastaaja kaipaa eniten muutosta.

Tähän kysymykseen vastanneista 84 prosenttia kaipasi pientä muutosta. **Isoa muutosta kaipasi 16 prosenttia. Ovatko isoa muutosta kaipaavat heitä, joihin meidän kannattaisi erityisesti panostaa?**

Vastaajat toivoivat useimmin isoa muutosta näihin elämän osa-alueisiin:

- **Ihmissuhteet**
- **Taloudellinen toimeentulo**
- **Mielen hyvinvointi**
- **Työ**

Tuloksia ei voi yleistää kaikkiin asukkaisiin.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Missä asioissa Pohjois-Pohjanmaan tilanne on hyvä?

Tiedot perustuvat mittareihin,
joita hyvinvointikertomuksessa pitäisi
kansallisen suosituksen mukaan käyttää.

Miltä asukkaiden hyvinvointi näyttää, kun tarkastelee kansallisesti suositeltuja hyvinvointikertomuksen mittareita kokonaisuutena?

Hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksessa tulisi käyttää tiettyjä mittareita. Niitä sanotaan vähimmäistietosisällöksi.

[Lisätietoa sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen verkkosivulla.](#)

Niiden lisäksi hyvinvointialue voi käyttää kertomuksessa muitakin mittareita.

Olemme tiivistäneet vähimmäistietosisällön mittareiden tulokset neljään diaan.

Merkitsimme Pohjois-Pohjanmaan tilanteen hyväksi, jos se on kuulunut seitsemän parhaan hyvinvointialueen joukkoon.

[Tutustu dioihin hyvinvointialueen sivulla.](#)

Suurin osa asukkaiden hyvinvointia kuvaavista mittareista kertoo, että Pohjois-Pohjanmaan tilanne on hyvä tai keskinkertainen.

Alueemme kuuluu vain harvoin huonoimpien alueiden joukkoon.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on selvin muutos huonoon suuntaan.

Se voi johtua siitä, että lapsista ja nuorista on eniten mittareita.

Useimmissa asukkaiden **palveluja kuvaavissa mittareissa tilanne on keskinkertainen tai huono.**

Palveluissa on tapahtunut viime vuosina muutoksia sekä hyvään että huonoon suuntaan.

Missä asioissa Pohjois-Pohjanmaa on kolmen parhaan alueen joukossa? Esimerkkejä

Alakoululaiset, jotka

- **kokevat terveytensä** hyväksi (sija 3)
- eivät koe oloaan usein **yksinäiseksi** (sija 3).

Yläkoululaiset, jotka eivät koe kohtalaista tai vaikeaa **ahdistuneisuutta** (sija 3).

Ammattikoululaisten kokemus siitä, että on **tärkeä osa kouluyhteisöä ja luokkayhteisöä** (sija 3).

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet (sija 3).

Tulos ei ole hyvä, jos se johtuu siitä, että lapsiperheet eivät hae tukea, vaikka tarvitsisivat sitä.

Kirjojen lainaaminen kirjastoista: kokonaislainaus per asukasluku (sija 3).

Tutustu tarkemmin alueiden väliseen vertailuun [Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivulla.](#)

Vaikka Pohjois-Pohjanmaan tilanne on näissä asioissa hyvä, tilanne ei ole aina hyvä kaikissa kunnissa. Kuntien välillä on isoja eroja.

Tutustu niihin [Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivulla.](#)

Normaalipaino tai enintään ylipaino matalasti koulutetuilla asukkailla (sija 1). Myös asukasryhmät, joilla on korkea tai keskitason koulutus, sijoittuvat vertailussa neljän tai viiden parhaan alueen joukkoon.

Korkeasti koulutettujen asukkaiden

- **tupakoimattomuus tai vähäinen tupakointi** (sija 1)
- **kokemus omasta terveydestä** (sija 1).

Elämänlaatunsa hyväksi tuntevat aikuiset

eli 20-vuotiaat ja sitä vanhemmat asukkaat (sija 3).

75-vuotiaat ja sitä vanhemmat asukkaat, joilla **ei ole suuria vaikeuksia huolehtia itsestään** (sija 2).

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Mitä hyvinvoinnin huolia Pohjois-Pohjanmaalla on? Mikä niitä aiheuttaa? Mitä ne maksavat?

Huolia sanomme myös ilmiöiksi.

Niiden aiheuttajia sanomme juurisyiksi.

Mitä huolia Pohjois-Pohjanmaalla on? Mikä niitä aiheuttaa?

Mitä huolia meillä on?

Perustuu hyvinvointikertomukseen (* tarkoittaa, että asia kehitty huonoon suuntaan)

Yksinäisyys*, syrjäytyminen ja tunne, että on merkityksetön*

Apua ja turvaa tuovia ihmisiä on arjessa liian vähän

Väsymys ja mielen pahoinvointi*

Eriarvoisuus*, ennakkoluulot

Turvaton olo, kiusaaminen

Väkivaltainen käyttäytyminen*

Haitallinen päihteidenkäyttö ja riippuvuudet

Asunnottomuus

Rahaongelmat, köyhyys*

Terveydelle haitalliset elintavat

Lihavuus*, syömishäiriöt*

Heikko toimintakyky

Heikko työkyky*, työttömyys

Oppimisvaikeudet

Heikoksi koettu terveys*

Sairastavuus

Heikko luontoyhteys, huoli ympäristöstä ja ilmastosta

Digipahoinvointi

Sairaudet, jotka voisi ehkäistä*

Tyytymättömyys elämään*

Asukkaat eivät hakeudu palveluihin, vaikka tarvitsisivat niitä

Moni ihminen kuolee ennenaikaisesti

Internet ja sosiaalinen media:

Sosiaalinen media lisää ihmisten odotuksia, esimerkiksi ulkonäköön liittyviä paineita. Odotukset ovat liian suuria – ihmistä isompia.

Internet ja sosiaalinen media

- vievät liikaa aikaa
- vähentävät muuta mielekästä tekemistä
- vähentävät yhteistä aikaa lasten kanssa
- tempaisevat lapsen liian aikaisin aikuisten maailmaan.

Työ, koulu ja vapaa-aika uuvuttaa ja saa ihmiset erilleen:

Yhteiskunta arvostaa kovia asioita: taloutta, tehokkuutta, aikaansaamista, pärjäämistä ja virheiden etsimistä. Koulu, työelämä ja vapaa-aika on vaativaa ja kuormittavaa. Ihmiset väsyvät ja tuntevat, että he eivät riitä. Ihmisistä tulee armottomia itselle ja muille. Ihmisten elämässä on paljon epävarmuutta (esim. asuinpaikka, rahatilanne).

Kun ihmiset uupuvat, vuorovaikutus vähenee. Ihmiset erkaantuvat toisistaan eivätkä opi hyväksymään erilaisuutta. Ihmisiä, joilta saa apua ja tukea, on vähän. Yksinäisyys lisääntyy. Turvattomuuden tunne nakertaa luottamusta yhteiskuntaan ja itseän.

Sukupolvien ketjuun vaikea vaikuttaa:

Sota-ajan sukupolvilla ei ollut aikaa keskustella. Yhteiskunnassa oli vaikenemisen kulttuuri. Perheen mallit ja ongelmat jatkuivat ja jatkuvat sukupolvien yli. Vanhemmuuden taidot ovat usein hukassa: esimerkiksi arjen perustaidot. Se kuormittaa ja uuvuttaa vanhempia ja varhaiskasvatuksen ja koulujen työntekijöitä. Vaikeat asiat ja elämäntilanteet kasautuvat samoille perheille ja ihmisille.

Lapsilla ei ole kasvurauhaa:

Uupuneet vanhemmat

- eivät jaksaa panostaa arjen perusasioihin
- eivät jaksaa ottaa vastaan palautetta lapsen asioista.

Kasvatusvastuu kasautuu opettajille. Vanhemmat eivät saa tukea. Lapselle syntyy turvattomuus, jota on vaikea paikata palveluilla. Lapsi ei saa olla lapsi.

Palvelut eivät toimi eivätkä asukkaat saa apua:

Ajattelu ei lähde ihmisestä ja hänen yhteisöistään. On tehty "tyhmiä" säästöjä. Yhteiskunta muuttuu nopeammin kuin palvelut. Apu ja palvelut ovat sirpaleisia. Kukaan ei huolehdi kokonaisuudesta. Osa ihmisistä jää palvelujen ulkopuolelle. Palveluja ei kohdisteta heihin, joilla on kaikkein vaikeinta. Tietyistä asioista ei uskalleta puhua. Kukaan ei huomaa avuntarvetta. Asukkaat häpeävät omaa avuntarvetta. Asukas ei tule kuulluksi eikä kohdatuksi. Apua ei ole tarjolla eikä sitä saa oikeaan aikaan. Oireiden syyn löytäminen ja avun saanti kestää kauan. Neurologisia ja oppimisen vaikeuksia ei tunnisteta. Apu ei vastaa asukkaan tarpeeseen. Asukas jää ilman apua varsinkin silloin, kun hän tarvitsisi sitä eniten. Monella on digipalveluihin liittyviä huolia ja pelkoja. Asukkaat kokevat, että eivät voi vaikuttaa palveluihin. Suunnitelmat eivät ole niin konkreettisia, että asukkaiden olisi helppo ottaa niihin kantaa. Seurauksena on, että asukkaat **eivät luota palvelujärjestelmään.**

Mikä huolia aiheuttaa?

Kokemustoimijoiden, kuntien, järjestöjen ja muiden asiantuntijoiden näkemyksiä

Esimerkkejä siitä, millaisia kustannuksia huolet aiheuttavat yhteiskunnalle Pohjois-Pohjanmaalla

Edellisen dian huolet aiheuttavat inhimillistä kärsimystä. Ne voivat esimerkiksi

- heikentää asukkaan toimintakykyä ja elämänlaatua
- aiheuttaa ennenaikaisia kuolemia.

Niille ei voi laskea hintaa.

Lonkkamurtuman hinta:

- Ensimmäinen vuosi **31 000 euroa / per henkilö**
- Yhteensä vähintään **16 miljoonaa euroa / vuosi**

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon hinta:

- Liikkumattomuus: **110 miljoonaa euroa / vuosi**
- Paikallaanolo: **133 miljoonaa € / vuosi**

Sisältää pelkät kansansairauksien kustannukset.

Lihavuuden hinta:

- Lisäkustannus terveydenhuollolle 36 % eli **866 € / henkilö / vuosi**
- 90 prosentilla on jokin aineenvaihdunnan sairaus: lisäkustannus **1076 € / henkilö / vuosi**

Heikentyneen mielenterveyden hinta:

- Poissaolo työstä: **3500 € / palkansaaja / vuosi**
- Itsemurhat: vähintään **24 miljoonaa euroa / vuosi**

Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden hinta:

- Huono-osaisuus: **371 € / asukas / vuosi eli yhteensä 153 miljoonaa euroa / vuosi**
- Peruskoulun varaan jääminen: riskitekijöistä riippuen keskimäärin **230 000 – 370 000 € eliniän aikana**

Lähisuhdeväkivallan hinta:

- Lisäkustannus terveydenhuollolle **1024 € / henkilö / vuosi usean vuoden ajan**
- Väkivalta lapsuudessa: Lisää sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia aikuisena 50 %

Sairauspoissaolopäivän hinta:

- Työpanoksen menetys: **370 € / päivä**

Yleisiä huomioita asukkaiden hyvinvoinnista

Pohjois-Pohjanmaalla on ollut pitkään **korkea sairastavuusindeksi**.

Se tarkoittaa,

että asukkailla on paljon tiettyjä sairauksia.

Muihin alueisiin verrattuna Pohjois-Pohjanmaalla on paljon sairauksia, jotka liittyvät:

- aivojen verisuoniin
- mielenterveyteen
- tuki- ja liikuntaelimiin (esimerkiksi selkäranka)

Viimeisin tieto on vuodelta 2019.

Tutkijat kehittävät uutta kansallista terveysterveysindeksiä.

PYLL-indeksi on mittari, joka kuvaa

kuolemien takia menetettyjen elinvuosien määrää per satatuhatta asukasta.

0-80-vuotiailla menetys oli vuonna 2021

melkein **5800 elinvuotta per satatuhatta asukasta**.

Muihin alueisiin verrattuna Pohjois-Pohjanmaan

PYLL-indeksit ovat yleensä keskinkertaisia.

Itsemurhissa Pohjois-Pohjanmaan tilanne on viidenneksi huonoin.

Indeksit osoittavat myös sen,

että **pienituloisilla menetettyjä elinvuosia on paljon enemmän kuin hyvätuloisilla**.

[Lisätietoa hyvinvointialueen verkkosivulla](#)

Vuosittain tuhannesta asukkaasta noin kolme joutuu **liikenneonnettomuuden** uhriksi.

Vuosittain sattuu keskimäärin kaksi tulipaloa per tuhat asukasta.

Ihminen aiheuttaa paloista melkein puolet:

Asukkaille sattuu vahinkoja tai he ovat huolimattomia.

Joskus asukkaat sytyttävät palon tahallaan.

Kirkon työntekijöiden mukaan

diakonian **talousavustusta** hakevia

oli vuonna 2022 enemmän kuin aiemmin.

Moni asukas kokee tai pelkää, että **palvelut heikkenevät**.

Huoli voi liittyä esimerkiksi

poliisin vähäisiin resursseihin tai

hyvinvointialueuudistuksen aiheuttamiin muutoksiin sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluissa.

”Koen usein jääväni yksin ongelmieni kanssa”

Kokemuksia asukkailta,
jotka arvioivat avun ja palvelujen saamisen o
massa elämässään
huonoksi tai erittäin huonoksi:

- ✓ Avunpyyntöihini ei vastata
- ✓ En tule kuulluksi ja/tai kohdatuksi
- ✓ Saan apua vain yhteen asiaan kerrallaan
- ✓ Hätäni vähätellään
- ✓ En saa niitä palveluja, joita tarvitsisin
- ✓ Saamani apu ja palvelut eivät riitä
- ✓ Joudun odottamaan tarvitsemiani palveluja kauan
- ✓ Tarvitsemiani palveluja on niukasti
- ✓ Kohtaamiset ovat liian lyhyitä (esimerkiksi kotipalvelu)
- ✓ En luota ammattilaisiin
- ✓ Minulla ei ole tukiverkostoa
- ✓ Digipalvelujen käyttö on vaikeaa
- ✓ Korona on heikentänyt avun saamista

Lähde:

Minun arkeni ja elämäni -kysely keväällä 2021

Moni yläkoululainen, lukiolainen ja ammattikoululainen ilmoittaa kouluterveyskyselyssä, että olisi lukuvuoden aikana tarvinnut apua mutta ei ole sitä saanut:

- Ei tukea kouluterveydenhoitajalta: 13 %
- Ei tukea koululääkäriltä: 20 %
- Ei tukea koulupsykologilta: 34-47 %
- Ei tukea koulukuraattorilta: 26-37 %
- Ei tukea opettajalta: 15-22 %

Kahdeksan prosenttia ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan. Noin yhdeksällä prosentilla ei ole yhtään läheistä ystävää.

FinSote-tutkimuksen mukaan **28 prosenttia yli 55-vuotiaista** kokee, että tarvitsisi heikentyneen toimintakyvyn vuoksi apua arkipäivän askareissa mutta ei saa apua.

Minun arkeni ja elämäni -kyselyyn vastanneiden asukkaiden kokemus avun ja palvelujen saamisesta, kun sitä tarvitsee:

- 10 prosenttia: huono tai erittäin huono
- 22 prosenttia: keskinkertainen

Kaikissa elämänvaiheissa oli henkilöitä, joiden mielestä avun ja palvelujen saaminen oli kolmen tärkeimmän muutoskohteen joukossa omassa elämässä: nuoret 4 %, nuoret aikuiset 6 %, työikäiset 11 % ja ikäihmiset 26 %. Vastaajien arvion mukaan **avun ja palvelujen saaminen olisi tärkein asia, johon asukkaiden hyvän arjen ja elämän vuoksi pitäisi panostaa.**

Miten neljä viime vuosien kriisiä ovat vaikuttaneet asukkaiden hyvinvointiin?

Kriisi	Esimerkkejä siitä, miten vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin
Ilmastokriisi	<ul style="list-style-type: none">• Osa asukkaista innostuu kulkemaan matkoja pyörällä ja kävellen• Moni syö vähemmän lihatuotteita ja välttää ruokahävikkiä• Pelottaa etenkin nuoria ja nuoria aikuisia. Moni kokee, ettei pysty vaikuttamaan asiaan. Se voi lamaannuttaa ja aiheuttaa stressiä ja ahdistusta.• Lisää sään ääri-ilmiöitä, jotka vaikuttavat turvallisuuteen (esimerkiksi myrskyjä ja helteitä).• Voi muuttaa työn luonnetta ja sisältöä.• Moni panostaa tavaroiden sijasta elämyksiin. Se vahvistaa luovan alan kasvua.
Koronaepidemia	<ul style="list-style-type: none">• Moni eristäytyi kotiin. Harrastukset ja muu mielekäs tekeminen väheni. Toisaalta moni löysi uudenlaisia tapoja viettää vapaa-aikaa.• Moni koki mielen pahoinvointia ja yksinäisyyttä. Osalla oli syrjäytymisen, osattomuuden ja eriarvoisuuden tunteita.• Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys lisääntyivät. Se heikensi eniten yksinasuvien rahatilannetta.• Ruokailumahdollisuudet töissä ja koulussa heikkenivät. Syömistottumisten muuttuivat välipalojen kaltaisiksi.• Kotiin jääminen lisäsi päihteiden käyttöä heillä, joilla aiemminkin oli ollut runsasta päihteiden käyttöä.• Huumejäämät olivat aiempaa korkeammalla tasolla jätevesitutkimuksissa korona aikana.• Koronan aikana kertynyt hoitovelka heikentää palvelujen saamista, vaikka epidemia on jo päättynyt• Ongelmat jäivät korona aikana helposti piiloon. Apu, tuki ja palvelut eivät aina tavoittaneet riittävän varhaisessa vaiheessa.
Ukrainan sota	<ul style="list-style-type: none">• Sotaa käydään esimerkiksi median ja uutisten kautta.• Sota aiheuttaa pelkoa, huolta, ahdistusta ja uniongelmia, varsinkin aiemmin sodan kokeneilla ikäihmisillä. Se on voinut horjuttaa uskoa tulevaisuuteen.• Sota tekee kielteisistä tunteista entistä vahvempia (esimerkiksi viha).• Sota aiheuttaa pohdintaa vallasta ja vallankäytöstä ja sen oikeutuksesta. Ne vaikuttavat osallisuuden kokemukseen.• Kriisialueilta Suomeen tulleilla on monia haasteita.• Sota on lisännyt ulkomaista työvoiman saatavuutta.
Energiakriisi	<ul style="list-style-type: none">• Sähkökatkot ovat mahdollisia, mikä heikentää turvallisuuden tunnetta.• Hinnat ovat nousseet. Se vaikeuttaa asukkaiden elämää ja kuntien ja työnantajien toimintaa.• Rahaongelmat lisääntyvät ja aiheuttavat stressiä.• Eriarvoisuus lisääntyy: Eniten kriisistä kärsivät kantakaupunkien ulkopuolella asuvat, eläkeläiset ja yhden tulonsaajan perheet.• Moni haluaisi varautua sähkökatkoihin, mutta siihen ei ole osaamista tai varaa.• Kriisistä saattaa olla hyötyä kestäväälle kehitykselle

Onko miesten ja naisten hyvinvoinnissa eroa?

Olemme tiivistäneet sukupuolten välisiä eroja kuvaavat mittarit neljään diaan.

Merkitsimme vihreällä värillä sen sukupuolen, jonka tilanne on parempi.

Tummanvihreä väri kertoo isosta erosta:

tilanne on vähintään viisi prosenttiyksikköä parempi.

[Tutustu dioihin hyvinvointialueen verkkosivulla.](#)

Mittarit osoittavat,

että aikuisilla asukkailla on jonkin verran sukupuolieroja.

Kun tarkastelee vain isoja eroja,

- 13 mittarissa naisten tilanne on parempi
- 3 mittarissa miehillä parempi tilanne.

Vaikuttaa siltä, että kokonaisuutena tarkasteltuna naisten tilanne on hieman parempi.

Näin on esimerkiksi ylipainossa, ravitsemuksessa, päihteiden käytössä, ihmissuhteissa ja elämänlaadussa.

Miesten tilanne on parempi esimerkiksi

päivittäisen elämän turvallisuudessa

ja väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutumisessa.

Tulokset koskevat vain aikuisia asukkaita.

Seuraavassa hyvinvointikertomuksessa tarkastelemme samalla tavalla myös poikien ja tyttöjen välisiä eroja.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Suurimmat huolenaiheet eri elämänvaiheissa

- Lapset ja lapsiperheet
- Nuoret
- Työkäiset ja nuoret aikuiset
- Ikäihmiset
- Aukkaat, joilla tai joiden läheisellä on pitkäaikainen sairaus, oire tai vamma

Lapsiperheiden ja enintään 12-vuotiaiden lasten hyvinvointi: Mitkä ovat suurimmat huolenaiheet?

Lasten **yksinäisyys** lisääntyy. Koulussa on **liian vähän turvallisia aikuisia**, joiden kanssa lapsi kokee voivansa jutella mieltä painavista asioista. Jopa 60 % kokee, että opettaja ei ole usein kiinnostunut oppilaan kuulumisista.

Joka kolmannella alakoululaisella on **koulustressi**. Moni vanhempi on **väsynyt**. Monella lapsiperheellä on **vähän tukiverkostoja**, joilta voi pyytää apua ja saada apua.

Monessa lapsiperheessä on **rahahuolia**, varsinkin yksinhuoltajilla.

Lasten **mielenterveyden ongelmat** ovat lisääntyneet, varsinkin tytöillä. Osa vanhemmista on huolissaan myös omasta mielenterveydestä.

Vanhemmilla on usein vaikea sovittaa yhteen **työn ja perheen vaatimuksia**. Monessa perheessä vähintään toinen vanhempi on **työtön**.

Lisää tietoa lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla:

- [Mittaritietoa](#)
- [Sanalliset kuvaukset](#)

Monella lapsella on **turvaton olo**. Lapset joutuvat aiempaa useammin huolta pitävän aikuisen **fyysisen väkivallan uhriksi**. Arviolta joka toinen lapsi Suomessa näkee tai kokee lapsuutensa aikana läheisten ihmisten väkivaltaa tai sen uhkaa. Lasten **väkivaltainen käyttäytyminen** on lisääntynyt. Lastensuojeluilmoitukset ovat lisääntyneet.

Useimmat lapset **liikkuvat liian vähän** (53 %). Moni lapsi **syö epäterveellisesti**. Noin 10 % lapsista arvioi **nukkuvansa liian vähän**. Monessa lapsiperheessä on **uniongelmia**, varsinkin vauvaperheissä. Osa vanhemmista käyttää **alkoholia haitallisella tavalla**.

Asuinkunta vaikuttaa paljon lapsen **harrastusmahdollisuuksiin**. Lapset leikkivät **luonnossa liian vähän**. Moni lapsi ja vanhempi käyttää **liikaa digilaitteita**.

Nuorten hyvinvointi: Mitkä ovat suurimmat huolenaiheet?

Koulussa on **liian vähän turvallisia aikuisia**, joiden kanssa nuori kokee voivansa jutella mieltä painavista asioista.

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa on enemmän kuin ennen, varsinkin tytöillä.

Aiempaa useampi nuori on **yksinäinen** (reilu 20 %). Yli 10 prosenttia kokee, **ettei ole tärkeä osa** perheen, suvun, ystäväporukan, harrastusporukan, koulun ja luokan yhteisöä.

Jopa puolella nuorista on **vaikeuksia oppimistaidoissa**. Koulu-uupumus lisääntyy.

Nuorten **mielenterveyden ongelmat** ovat rajussa kasvussa.

Vain 28 % on kokenut kahden viikon sisällä positiivista mielenterveyttä.

34-46 % on ollut vuoden aikana huolissaan mielialastaan.

Läheisiin ihmisiin liittyvä **fyysinen ja henkinen väkivalta** ovat lisääntyneet.

Myös **seksuaalinen väkivalta** lisääntyy.

Harva nuori kertoo väkivallasta edes aikuiselle, johon hän luottaa (25 %).

Lisää tietoa nuorten hyvinvoinnista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla:

- [Mittaritietoa](#)
- [Sanalliset kuvaukset](#)

Monessa perheessä on **rahahuolia**, joista nuoret ovat huolissaan.

Jopa 76-86 % **liikkuu liian vähän**.

Moni nuori **syö epäterveellisesti**.

Noin 38-57 % **nukkuu arkisin liian vähän**.

Lihavuus ja syömishäiriöt lisääntyvät.

Nuorten **kokemus terveydestä** heikkenee.

Huumeiden hankkiminen on nuorista helppoa. Ammattikoululaiset käyttävät eniten **nikotiinituotteita** (29 %).

Moni nuori kaipaa mielekästä tekemistä. Osa nuorista **ei voi tehdä mukavia asioita** käytännön syiden takia (etäisyys, rahaongelmat). Nuoret voisivat viettää aikaa **luonnossa** enemmän.

Nuorillakin on **digiongelmia**.

Noin 24-30 % **yrittää usein vähentää internetin käyttöä**, mutta ei onnistu.

Monen mittarin mukaan erityisesti **tyttöjen hyvinvointi heikkenee**.

Heidän tilanteensa on usein huonompi, ja se huononee rajummin kuin pojilla.

Työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointi: Mitkä ovat suurimmat huolenaiheet?

Noin 10 % kokee olonsa **yksinäiseksi**.
Syrjäytymisriskissä olevia nuoria aikuisia on aiempaa enemmän, varsinkin miehissä.

Monella on **rahahuolia ja rahaongelmia**.
Moni ei hae toimeentulotukea, vaikka voisi sitä saada.
Kaikilla ei varaa asua mieluisassa asunnossa.

Noin 15 % kokee vuoden aikana **väkivaltaa tai sen uhkaa**.
Nuorten aikuisten väkivalta on lisääntynyt.
Rikoksesta epäiltynä oli vuonna 2022 selvästi enemmän **18-20-vuotiaita** kuin vuonna 2021.

11 % työvoimasta on työttömänä.
Nuorisotyöttömyys lisääntyy.
Pitkäaikaistyöttömyys lisääntyy.
Vaikeasti työllistyviä on aiempaa enemmän.
Työikäiset jäävät nuorena eläkkeelle.
Joka kolmas kokee **työkykynsä heikentyneeksi**.
Joka neljäs uskoo, että **ei jaksu työskennellä** vanhuseläkeikään asti.

Lisää tietoa työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvoinnista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla:

- [Mittaritietoa](#)
- [Sanalliset kuvaukset](#)

Vain 24 % kokee positiivista mielenterveyttä.
17 % on merkittävästi kuormittunut henkisesti.
Yli 10 % on ajatellut vuoden sisällä itsemurhaa.
Mielenterveyden häiriöt aiheuttavat yhä enemmän sairaslomia ja työkyvyttömyyttä.
Monella työikäisellä ei ole **harrastuksia**.
Varsinkin naiset **osallistuvat aiempaa vähemmän** kerhon, järjestön, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan.

Puolet **liikkuu** terveytensä kannalta liian vähän.
Monella on **epäterveellisiä ruokatottumuksia**.
Moni **nukkuu** liian vähän.
Noin 21 % on **lihavia**.
30 % kokee **terveytensä** keskimertaiseksi tai huonoksi.

30 % käyttää **liikaa alkoholia**.
Monella päihteidenkäyttö aiheuttaa paljon haittaa itselle ja läheisille.
Miehet käyttävät paljon **nuuskaa**.
Nuoria aikuisia joutuu aiempaa enemmän päihteiden vuoksi sairaaloihin ja vuodeosastoille.

70 % kokee internetin käyttöön liittyviä **huolia ja esteitä**.
Vain 5 % kokee tarvitsevansa opastusta.

Ikäihmisten hyvinvointi: Mitkä ovat suurimmat huolenaiheet?

Yksinäisyys on lisääntynyt.
Vain 24 % osallistuu aktiivisesti.

Vain puolet pitää päivittäistä elämäänsä turvallisena.

Useimmilla **turvattomuus** johtuu esimerkiksi yksinäisyydestä, välimatkoista, avun saannin vaikeuksista ja kaukana olevista palveluista. Moni **kaatuu** ja murtaa lonkkansa.

Aiempaa harvempi **osallistuu** kerhon, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan.

Osalla on pieni eläke ja **vaikea selvittää pakollisista kuluista**. Kotona asuvilla voi olla korkeat sähkölaskut.

Paljon sosiaali- ja terveystalvveluja käyttävät ikäihmiset jäävät usein **kulttuuripalvelujen ulkopuolelle**. Ikäihmisille räätälöityjä harrastuksia ja kulttuuripalveluja ei ole aina tarjolla.

Lisää tietoa ikäihmisten hyvinvoinnista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla:

- [Mittaritietoa](#)
- [Sanalliset kuvaukset](#)

Vain 26 % **liikkuu** riittävästi.

Monella on **epäterveellinen ruokavalio**.

Noin 17 % on lihavia.

Noin 50 prosentilla on terveysongelmista johtuvia **toimintarajoitteita**.

20 % käyttää **liikaa alkoholia**, lähinnä miehet.

Alkoholin käyttö vaikuttaa lääkkeiden imeytymiseen ja lisää kaatumisen riskiä.

Yksin asuvien päihteisiin liittyvää **avuntarvetta ei välttämättä huomata**.

Vain 24 prosenttia kokee positiivista mielenterveyttä.

Noin 10 % on **merkittävä psyykinen kuormitus**.

Noin 2 % ajattelee **itsemurhaa** vuoden aikana. Vaikka ikäihmisilläkin on mielenterveysongelmia, he eivät hakeudu **terveyspalveluihin**.

90 prosentilla on sähköisiin palveluihin liittyviä esteitä ja huolia.

60 % kaipaa **sähköisiin palveluihin opastusta**. Opastus voi olla paikoissa, jonne ikäihmisillä on vaikea päästä.

Henkilöt, joilla tai joiden läheisellä on pitkäaikainen sairaus, oire tai vamma: Mitkä ovat suurimmat huolenaiheet?

Yksinäisyys.

Ei läheisiä ihmisiä tai naapuriapua tukena arjessa.
Ajan viettäminen vain kotona.
Perheiden yhteisen ajan puute.

Pulaa esteettömistä ja **sopivista asunnoista**.

Pula vuokra-asunnoista.

Syrjäseudulla on vaikeaa saada
asumista tukevia palveluja.

Asunnottomuus.

Pitkät **asiointimatkat** ja heikot liikenneyhteydet.

Koulumatkojen vaarallisuus.

Pula esteettömistä ja hyväkuntoisista paikoista,
joissa voi **harrastaa ja viettää vapaa-aikaa**.

Vähän sopivia, ohjattuja ja edullisia harrastuksia,
jotka eivät ole liian tavoitteellisia.

Vähän erityisryhmille ja muille tarkoitettuja
yhteisiä harrastuksia.

Henkilö ei itse kykene **hakeutumaan harrastuksiin**.

Lasten ja nuorten **mielenterveyden oireilu**.

Vanhempien uupumus.

Hoitamattomat mielenterveysongelmat.

Vaikeudet elää **sujuvaa arkea** (arjen hallinta).

Lähde:

Meidän arkemme ja elämämme –
kysely Pohjois-Pohjanmaan
järjestöille keväällä 2021.

Lisätietoa järjestöjen arvioista
[Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialueen verkkosivuilla](#)
(sivut 185-187).

Työttömyys. Yrittäjyys vaikeaa.

Työpaikkoja vähän ja sijaitsevat kaukana.

Tarjolla vähän työtoimintaa ja avotyötä.

Työelämällä **heikko kyky mukauttaa työtä**.

Vanhemmilla vaikea sovittaa yhteen

työelämää ja lasten erityistarpeita.

Eläkkeestä, työttömyydestä tai vammaisuudesta
johtuva **pienituloisuus ja rahahuolet**.

Sairauksien ja palvelujen käytöstä aiheutuvat kulut.
Lapsiperheiden rahahuolet.

Epäterveelliset elintavat.

Uniongelmat.

Päihteiden lisääntyvä käyttö.

Turvattomuuden tunne, joka voi johtua eri syistä
(esimerkiksi sairaus tai toimintakyvyn rajoitteet).
Turvallisuussuunnitelmien ulkopuolelle jääminen
(esimerkiksi hengityshalvauspotilas ja sähkökatkot).

Ei voi **seksuaalisuuden** suhteen olla oma itsensä.
Seksuaaliterapian tarve.

Digiosaamisen ja digilaitteiden puute.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Koillismaa, Oulunkaari, Lakeus, Oulu, Rannikko ja Eteläinen: Mitä asukkaiden hyvinvoinnin asioita kunnat haluavat säilyttää ja muuttaa näillä alueilla?

Kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöt
ovat tehneet kaksi seuraavaa diaa.

Asukkaiden hyvinvointi: Nämä asiat kunnat haluavat säilyttää

Koillismaa (Kuusamo, Taivalkoski)

1. Kuntalaisilla on saatavilla toimivat **peruspalvelut**
2. Kuntalaiset kokevat arjen **turvalliseksi**
3. Kuntalaisilla on mahdollisuus liikkua ja nauttia puhtaasta **luonnosta**
4. Kuntalaisilla on hyvät, edulliset ja matalankynnyksen **liikunta- ja harrastusmahdollisuudet**
5. Kuntalaisten hyvinvointia parannetaan **investoimalla** tulevaisuuteen

Oulunkaari (Ii, Pudasjärvi, Utajärvi, Vaala)

1. Lapsilla, nuorilla ja lapsiperheillä on toimivat ja maksuttomat / edulliset **lähipalvelut**. Lasten tuen polku on käytössä, ja kaikki haluavat kehittää sitä.
2. Kunnissa on laadukkaat ja hyvät **työllisyyspalvelut**
3. Asukkailla on hyvät mahdollisuudet **osallistua ja vaikuttaa**. Osassa kuntia **kulttuurihyvinvointi** on näkyvä osa kuntalaisten arkea.
4. Kunnissa on **toimiva yhteistyö** sote-palvelujen, kunnan sekä järjestöjen välillä. Toiminta on vireää ja tarjolla on matalan kynnyksen maksutonta toimintaa eri ikäryhmille.
5. Oulunkaarella on **vireä ja aktiivinen senioriväestö**. Senioriväestön toimintakykyä aktiivisesti tuetaan.

Lakeus (Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Tyrnävä)

1. Asukkailla on saatavilla hyvät ja saavutettavat **peruspalvelut**
2. **Aktiiviset asukkaat, järjestöt ja yritykset** tekevät kunnista yhteisöllisiä ja elinvoimaisia
3. Asukkaat voivat monipuolisesti hyödyntää **luonnon hyvinvointivaikutuksia** (luontoliikunta, reitistöt, lähiruoka)
4. Asukkailla on **turvallinen** asuinympäristö
5. Osassa kuntia on monipuoliset **koulutus-, harrastus- ja liikuntamahdollisuudet**

Oulu

1. Asukkailla on monipuoliset **asumisen ja arkiliikunnan mahdollisuudet, hyvät viherverkostot ja helppo pääsy virkistysalueille**
2. Asukkailla on **mielekäästä tekemistä**, koska heillä on hyvät mahdollisuudet harrastaa ja viettää vapaa-aikaa
3. Asukkaat saavat laadukasta **koulutusta ja opetusta** varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle saakka
4. Suurin osa oululaisista kokee voivansa hyvin. Moni elää nykyisin terveellisemmin kuin aiemmin. **Rakennamme hyvinvointia yhdessä** järjestöjen, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.
5. Oulussa on monipuolinen ja kasvava **työpaikkojen** määrä. Työnantajat saavat **hyvinvoivia työntekijöitä**.

Rannikko (Kalajoki, Merijärvi, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki)

1. Useimmat asukkaat kokevat arkensa **turvalliseksi**
2. Lapsille ja nuorille on tarjolla **harrastustoimintaa**
3. Asukkaiden välillä on paljon yhteenkuuluvuuden tunnetta eli **yhteisöllisyyttä**
4. Yhdistyksillä, kansalaisjärjestöillä ja muilla yhteisöillä on **paljon toimintaa**
5. Asukkailla on **hyvä suhde luontoon**

Eteläinen (Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kärsämäki, Nivala, Oulainen, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva, Ylivieska)

1. Ihmiset kokevat asuinympäristön **turvalliseksi**
2. Pienten kuntien ja kylien **aktiiviset asukkaat** vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta
3. Asukkaille on tarjolla edullisia ja ilmaisia **harrastusmahdollisuuksia** kunnissa. Kaikilla on mahdollisuus harrastamiseen.
4. Alueella on paljon avoimia **työpaikkoja**

Asukkaiden hyvinvointi: Näitä asioita kunnat haluavat muuttaa

Koillismaa (Kuusamo, Taivalkoski)

1. Pienet tulot ja työttömyys aiheuttavat kuntalaisille haasteita **toimeentuloon** ja arjen kuluista selviämiseen.
2. Kuntalaisten **palvelut vähenevät, etäännyvät ja saatavuus heikkenee**
3. Kunnan **väkiluku vähenee** ja ikääntyvien määrä kasvaa
4. **Pitkät etäisyydet, mobiiliyhteydet ja teiden kunto** vaikeuttavat kuntalaisten arkea
5. Moni asukas **syрjäytyy** ja voi huonosti

Oulunkaari (Ii, Pudasjärvi, Utajärvi, Vaala)

1. Osalla lapsista ja nuorista on **psykkistä ja fyysistä pahoinvointia**, johon he tarvitsevat vahvempaa varhaista ja erityistä tukea
2. **Syrjäytyminen ja yksinäisyys** ovat lisääntyneet eri ikäryhmissä. Rahat eivät riitä arjen kuluihin.
3. Moni sairastaa **kansansairauksia** ja osalla on huonot elintavat (päihteet, liikkumattomuus)
4. Sote-palvelujen asiantuntijoilta ei saada riittävästi tukea kuntalaisten **ennaltaehkäisevien palvelujen** järjestämiseen
5. Perheillä ei ole riittävästi konkreettista tukea ja **apua perheiden arjessa**

Lakeus (Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Tyrnävä)

1. Lapsiperheiden, lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Nuorilla on **mielenterveysongelmia**.
2. Ikääntyvä väestö kokee **yksinäisyyttä**.
3. Nuorilla on vaikeuksia kiinnittyä työelämään. Osalla työttömistä **työttömyys** jatkuu, vaikka heitä autetaan saamaan työtä.
4. **Liikuntapaikat ja -tilat** vaativat jatkuvaa ylläpitoa ja investointeja
5. Kuntien rahatilanne on epävarma. Aiemmat keinot parantaa kuntalaisten hyvinvointia eivät ehkä toimi enää. **Yhteistyötä** ei vielä tehdä riittävästi (verkostoissa ja hyvinvointialueen kanssa).

Oulu

1. **Yksinäisiä** asukkaita on aiempaa enemmän. Asukkaat tuntevat aiempaa vähemmän yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunnetta.
2. Asukkailla on aiempaa enemmän **mielialan ongelmia**. Heidän on vaikea saada apua ja palveluja ongelmiinsa.
3. Asukasryhmien väliset **hyvinvointierot** ovat edelleen suuret. Toimenpiteet eivät kohdistu heille, jotka hyötyisivät niistä eniten.
4. **Työttömiä** ja erityisesti nuoria työttömiä on edelleen paljon. Ouluun muuttaa työttömiä nuoria ympäröivistä kunnista. He tarvitsevat usein raskaita palveluja.
5. Oululaisilla on **paljon sairauksia**, minkä takia moni jää nuorena eläkkeelle. Aiempaa useampi kokee työkykynsä heikentyneeksi.

Rannikko (Kalajoki, Merijärvi, Pyhäjoki, Raahе, Siikajoki)

1. Lasten ja nuorten on vaikea saada **erityispalveluja**
2. Moni nuori ja ikäihminen on **yksinäinen**
3. **Työkyvyttömyyseläkkeellä olevia nuoria** on paljon
4. **Avun ja palvelujen saaminen mielenterveyden ongelmassa** on vaikeaa
5. **Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrä** on huolestuttava

Eteläinen (Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kärsämäki, Nivala, Oulainen, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva, Ylivieska)

1. **Mielen hyvinvointi** koetaan huonoksi ja moni on yksinäinen. Mielenterveyspalveluihin on vaikea päästä.
2. **Tietoa terveyspalveluista** on vaikea löytää. Sähköisten palveluiden käyttäminen on monille vaikeaa.
3. **Hoitoon on vaikea päästä**. Hoitojonot ovat pitkät. Päivystykselliset terveyspalvelut ovat kaukana erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin.
4. Monilla **rahat eivät riitä** arjen kuluihin.
5. Kunnissa syntyy **vähemmän lapsia** kuin ennen. Työikäisten määrä vähenee.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

**Miten
Pohjois-
Pohjanmaalla on
parannettu
asukkaiden
hyvinvointia?**

Onko Pohjois-Pohjanmaa ollut aktiivinen asukkaiden hyvinvoinnin parantamisessa? 1/2

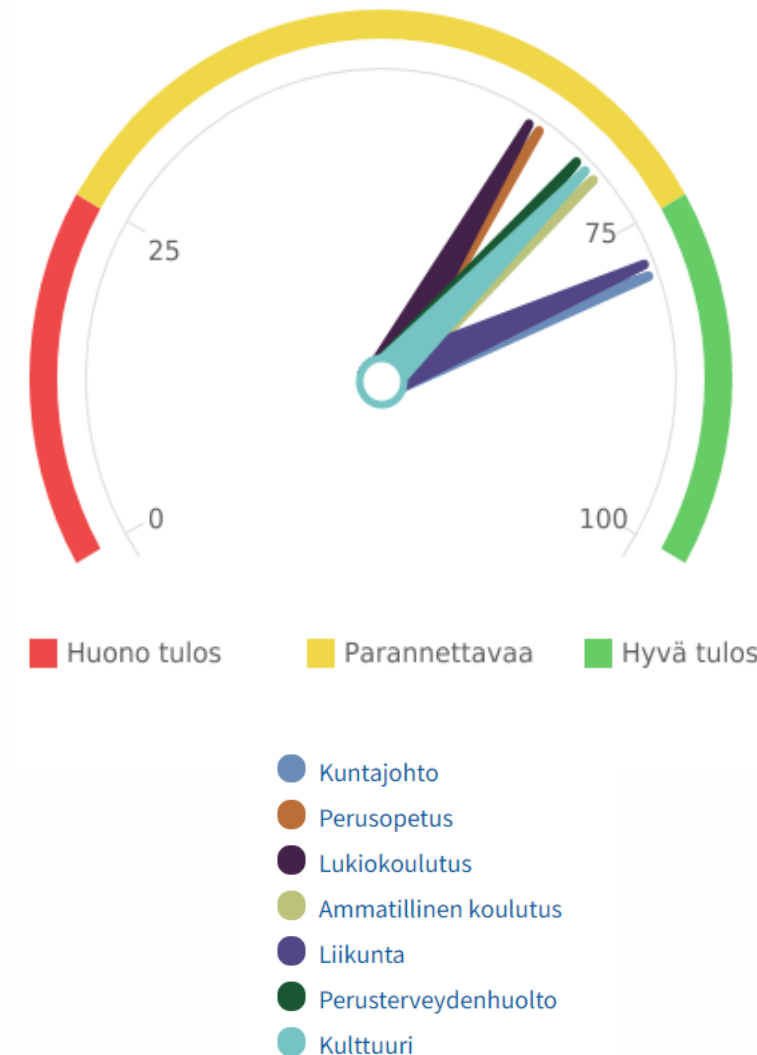
TEA-viisari on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämä mittari. TEA tarkoittaa terveyden edistämisen aktiivisuutta. Mittari löytyy [omalta TEA-viisarin verkkosivulta](#). TEA-viisarin kuvaa sitä, kuinka aktiivisesti kunnat parantavat asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Tutustu Pohjois-Pohjanmaata ja sen kuntia koskeviin tuloksiin [hyvinvointialueen sivulla](#).

Suurimmassa osassa TEA-viisarin mittareista Pohjois-Pohjanmaan tilanne on hyvä tai siinä on parannettavaa.
Kokonaisuutena parhaimman tuloksen saavat johdon toiminta ja liikunnan edistäminen.

Kuntien johdon toiminnassa suurin osa mittareista saa hyvän tuloksen.

Näitä asioita johdon toiminnassa tulisi vielä parantaa:

- Paikallinen turvallisuussuunnitelma
- Ravitsemustottumuksia koskevat tavoitteet ja toimenpiteet
- Vaikutusten ennakoarviointi kunnan päätöksenteossa
- Kestävän kehitys hyvinvointikertomuksen tavoitteissa

Onko Pohjois-Pohjanmaa ollut aktiivinen asukkaiden hyvinvoinnin parantamisessa? 2/2

Myös liikunnan edistämisessä suurin osa mittareista saa hyvän tuloksen.

Näitä asioita liikunnan edistämisessä tulisi vielä parantaa:

- Liikkumista koskevien ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa
- Liikuntapaikkojen käyttövuorot
- Sukupuolittainen seuranta
- Pyöräliikenteen määrän seuranta
- Lasten ja nuorten harjoitusvuoromaksut

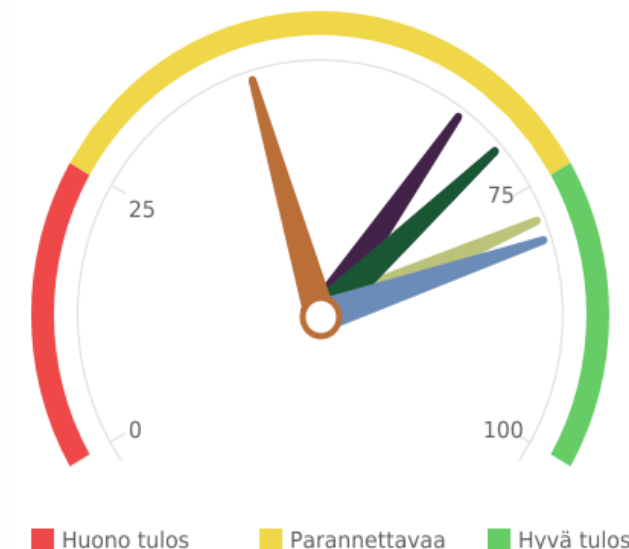
Pohjois-Pohjanmaan pitäisi panostaa eniten terveyden edistämiseen

- peruskoulussa
- lukiossa
- ammattikoulussa
- perusterveydenhuollossa (kuuluu nykyisin hyvinvointialueelle).

Parannettavaa on esimerkiksi

- henkilöstömitoituksissa
- opiskeluhuoltoryhmän kokoontumisessa
- tapaturmien seurannassa
- kulttuuritilojen käyttövuorojen jakamisessa
- sukupuolten välisten erojen raportoimisessa luottamushenkilöille.

Tuloksissa on isoja eroja kuntien välillä.

Perusterveydenhuolto

- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Yhteiset käytännöt
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 08.05.2023

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

- Kiusaamisen ehkäisy
- Kansalaisopistojen tarjoamat kurssit
- Koulunuorisotyöntekijän palkkaaminen

Asuminen, ympäristö ja luonto

- Hyväkuntoiset ulkoilualueet ja retkeilyreitit
- Metsäluonnon saavutettavuus
- Asuntotuotannon kehittäminen lapsiperheiden tarpeisiin

Turvallisuus

- Liikkumisen turvallisuus kaikkina vuodenaikoina
- Pyydä apua –nappi
- Väkivallan ja häirinnän ehkäisyn toimintaohjelma
- Liukuesteet ikäihmisille

Työ ja valmius työelämään

- Työllistäminen kesätyön ja kerhotoiminnan avulla
- Nuorten kesätyöpaikkatakuu ja kesätyösetelit
- Työllistämishankkeet
- Yrittäjähenkilön ilmapiiiri
- Tuki nuorten yrittäjyydelle

Arjen raha-asiat

- Maksuton erityisuintikortti / ryhmäliikunta
- Maksuton ravitsemus- ja liikuntaneuvonta
- Maksuton välipala koulussa ja päiväkodissa
- Liikuntavälineiden lainaamo
- Maksuton varhaiskasvatus

Esimerkkejä siitä, mitä kunnat ovat tehneet asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi

(ei tarkoita, että kaikki kunnat
olisivat tehneet näitä asioita)

Suhteet toisiin ihmisiin ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

- Lapsiparlamentti, pikkuparlamentti, nuorisoraati
- Perheneuvosto, kyläneuvosto
- Nuoret suunnittelemassa kuntakeskusta ja nuorisotilaa
- Liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille tarkoitetut liikuntaryhmät
- Kaveritaitojen ja tunnetaitojen opetus lapsille
- Ikäihmisten kerhotoiminta ja tapahtumat
- Ikäihmisten olohuone
- Jokaisella on ystävä (lapset, ikäihmiset)
- Kokemustiedon keruu asukkailta

Ruoka, liikkuminen ja lepo

- Liikuntaneuvonta (mm. lapsiperheille)
- Kevyen liikenteen verkosto työmatkojen liikkumiseen
- Seniorikuntosali ja ikäihmisten uintireissut
- Ikäihmisten ruokailu kyläkouluilla tai oppilasravintolassa
- Etäliikuntamahdollisuus
- Soveltavan liikkumisen mallin kehittäminen

Mielen hyvinvointi ja mahdollisuus elää omannäköistä elämää

- Vanhempien vertaistukiryhmät
- Lapsen mielen hyvinvoinnin varhainen tunnistaminen ja tuen polku
- Ammattilaisten ja vanhempien kyky tunnistaa ja ottaa puheeksi mielen hyvinvoinnin huolet
- Mielenterveyden ensiapukoulutus

Vapaa-aika ja kulttuurihyvinvointi

- Monipuoliset mahdollisuudet harrastuksiin ja kulttuuriin
- Nuorten omatoimisen aktiivisuusalueen rakentaminen
- Harrastamisen Suomen mallin hyödyntäminen

Päihteet ja riippuvuudet

- Päihteiden ja ruutuajan ottaminen puheeksi
- Nuorisotiloissa ei saa juoda energiajuomia
- Päihdevalistus kouluissa
- Vertaistukitoiminta nuorille aikuisille
- Päihteidenkäytön riskirajat tutuksi ikäihmisille

Asuminen, ympäristö ja luonto

- Avoimet kohtaamispaikat
- Asumisohjaus
- Tuettu asuminen

Turvallisuus

- Pelastustoiminta
- Valmiussuunnittelu
- Turvallisuuden edistäminen ja onnettomuuksien ehkäisy

Työ ja valmius työelämään

- Palkkatyö ja palkkatuettu työ
- Kuntouttava työtoiminta
- Sosiaalinen kuntoutus
- Omaishoitajalomit
- Työkokeilut ja –harjoittelut
- Lastenhoitajien koulutus ja välitys

Arjen raha-asiat

- Matalan kynnyksen neuvonta ja ohjaus
- Ruoka-apu ja muu aineellinen apu
- Diakoniatyö

Vapaa-aika ja kulttuurihyvinvointi

- Liikunta-, harraste- ja kulttuuriryhmät
- Virkistystoiminta
- Vapaaehtoistyön koordinointi ja tuki
- Vapaaehtoistehtävät

Mitä järjestöt ja seurakunnat ovat tehneet asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi?

Tutustu tarkemmin Pohjois-Pohjanmaan järjestöjen toimintaan [hyvinvointialueen verkkosivulla.](#)

Suhteet toisiin ihmisiin ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

- Matalan kynnyksen neuvonta ja ohjaus
- Avoimet kohtaamispaikat
- Ystävä- ja tukihenkilötoiminta
- Etsivä ja löytävä työ
- Vapaaehtoistyön koordinointi ja tuki
- Vapaaehtoistehtävät
- Kansalaistaitojen vahvistaminen
- Asiantuntija-, tiedontuotanto- ja tiedotuspalvelut
- Verkosto- ja kumppanuustyö
- Verkostojärjestöjen tuki

Ruoka, liikkuminen ja lepo

- Elintapaohjaus ja -neuvonta
- Toimintakykyä tukevat ryhmät

Fyysinen terveys

- Liikunta-, harraste- ja kulttuuriryhmät
- Toimintakykyä tukevat ryhmät
- Sopeutumisvalmennus
- Terveyspalvelut

Mielen hyvinvointi ja mahdollisuus elää omanäköistä elämää

- Matalan kynnyksen neuvonta ja ohjaus
- Keskusteluapu ja -tuki
- Vertaistoiminta
- Kriisiauttaminen
- Sopeutumisvalmennus
- Terveyspalvelut

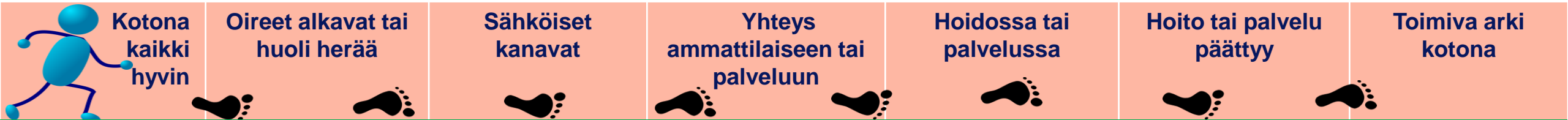
Päihteet ja riippuvuudet

- Matalan kynnyksen neuvonta ja ohjaus
- Keskusteluapu ja -tuki
- Vertaistoiminta
- Terveyspalvelut

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

- Koulutukset ja kurssit
- Opintopiirit ja –kerhot
- Varhaiskasvatuspalvelut

Järjestöjen ja seurakuntien toiminta asukkaan palveluketjuissa

Matalan kynnyksen toiminnot

(Lähellä.fi/Pohteen tapahtumakalenteri, hyte-palvelutarjotin ja digitaalinen sote-keskus)

<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Harrastukset ja harrastustoiminta • Koulutus, tilaisuus ja kurssi • Leirit, retket ja matkat • Oleskelu, virkistys ja ajanvietto • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Tilaisuudet, tapahtumat ja luennot 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Ohjaus, neuvonta ja kriisityö • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Ryhmätoiminta • Tilaisuudet, tapahtumat ja luennot • Vertaistuki • Ystävä- ja tukihenkilötoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Koulutus, tilaisuus ja kurssi • Ohjaus, neuvonta ja kriisityö • Oleskelu, virkistys ja ajanvietto • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Vertaistuki 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Koulutus, tilaisuus ja kurssi • Ohjaus, neuvonta ja kriisityö • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Ryhmätoiminta • Vertaistuki • Ystävä- ja tukihenkilötoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Koulutus, tilaisuus ja kurssi • Ohjaus, neuvonta ja kriisityö • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Ryhmätoiminta • Vertaistuki • Ystävä- ja tukihenkilötoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Leirit, retket ja matkat • Ohjaus, neuvonta ja kriisityö • Oleskelu, virkistys ja ajanvietto • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Ryhmätoiminta • Vertaistuki • Ystävä- ja tukihenkilötoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Arjen tukipalvelut • Harrastukset ja harrastustoiminta • Koulutus, tilaisuus ja kurssit • Leirit, retket ja matkat • Ohjaus, neuvonta ja kriisityö • Oleskelu, virkistys ja ajanvietto • Oppaat ja julkaisut • Ryhmät ja kerhot • Ryhmätoiminta • Tilaisuudet, tapahtumat ja luennot • Vertaistuki • Ystävä- ja tukihenkilötoiminta
--	--	---	---	---	---	--

Sosiaali- ja terveyspalvelut (Suomi.fi/Pohteen nettisivut ja digitaalinen sote-keskus)

- Sosiaalipalvelut
- Terveyspalvelut

Oppiminen ja kasvu ihmisenä

- Perhekeskuksen palvelut
- Lapsen ja nuoren vastuuomatyöntekijä
- Lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen
- Yhteistyö koulujen kanssa

Asuminen, ympäristö ja luonto

- Vahvistaa kotiin annettavia palveluja (mm. kotikuntoutus, kotiutustiimi, kotisairaaloiminta)
- Alueellinen arviointi- ja kuntoutusyksikkö kotona pärjäämisen tueksi
- Huomioi asumispalvelujen suunnittelussa kotona asuvien kehitysvammaisten tulevat asumistarpeet
- Tukee mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kotona asumista

Turvallisuus

- Ehkäisee lähisuhde- ja perheväkivaltaa
- Tukee turvallista kotona asumista

Työ ja valmius työelämään

- Nuorten tukeminen opiskelussa ja työllistymisessä
- Työkyvyn tuen tiimit
- Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin ja tuen malli

Arjen raha-asiat

- Talousneuvola

Digihyvointi

- Digitaalinen sote-keskus
- Digitaalinen perhekeskus

Esimerkkejä siitä, mitä hyvinvointialue tekee tai kehittää asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi

Suhteet toisiin ihmisiin ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

- Kohtaamispaikat perhekeskuksissa
- Vahvistaa perhehoitoa
- Nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto
- Kyselyt asukkaille ja asiakkaille
- Mahdollisuus antaa palautetta verkkosivujen kautta
- Lausunto- ja palautekierrokset
- Avoimet asukastilaisuudet
- Orchidea-alusta kehittämisideoiden lähettämiseen
- Malli kokemustoiminnasta ja kehittäjäasiakkuudesta

Mielen hyvinvointi ja mahdollisuus elää omannäköistä elämää

- Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut kotiin, arkiympäristöihin, digipalveluina ja sote-keskuksissa
- Nopeampi pääsy mielenterveyspalveluihin
- Sote-keskusten työntekijöiden vahva osaaminen mielenterveysasioissa
- Lisää kuraattori- ja psykologipalvelujen resurssia
- Vertaistuki

Päihteet ja riippuvuudet

- Panostaa ehkäisevään päihdetyöhön
- Päihdeongelmien tunnistaminen

Muu hyvinvoinnin parantaminen

- Siirtää palvelujen painotusta ennaltaehkäiseviin palveluihin
- Ikäneuvola tunnistaa ikäihmisten riskit ja tuen tarpeet mahdollisimman varhain
- Kehittää yhdessä kuntien ja järjestöjen kanssa hyvinvoinnin parantamisen palvelutarjotinta asukkaille ja ammattilaisille
- Laatii suunnitelman asukkaiden hyvinvoinnin parantamisesta. Osa-alueina ovat ainakin:
 - Mielen hyvinvointi
 - Haitallisen päihteidenkäytön ehkäisy
 - Lähisuhdeväkivallan ehkäisy
 - Elintavat (ruoka, liikunta, lepo)
 - Kulttuurihyvinvointi
 - Arjen raha-asiat

Mitä muut ovat tehneet?

Pohjois-Pohjanmaalla on paljon muitakin organisaatioita, joiden toiminta vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin. Tässä muutama esimerkki:

Pohjois-Pohjanmaan liitto on huomioinut asukkaiden hyvinvoinnin maakuntaohjelmassa jo lähes 30 vuotta – pisimpään Suomessa.

[Tutustu uusimpaan ohjelmaan maakuntaliiton verkkosivulla.](#)

Maakuntaliiton hallitus nimitti jo 1990-luvun puolivälissä hyvinvoinnin yhteistyöryhmän.

Ryhmä on auttanut kuntia, sosiaali- ja terveydenhuoltoa, järjestöjä ja muita toimijoita tekemään yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin parhaaksi.

Vuonna 2022 maakuntaliitto siirsi yhteistyöryhmän toiminnan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vastuulle.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa on toiminut pitkään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelukunta.

Aluehallintovirasto on lakkauttanut ryhmän vuonna 2022.

Osa ryhmän tehtävistä siirtyi hyvinvointialueelle.

Aluehallintovirasto myös myöntää kunnille avustuksia esimerkiksi liikuntaan, kirjastoihin ja nuorisopalveluihin liittyen.

Se myös valvoo, ohjaa ja arvioi kuntien ja hyvinvointialueen toimintaa.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Miten valtio kannustaa kuntia ja hyvinvointialueita parantamaan asukkaiden hyvinvointia?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen
kerroin (Hyte-kerroin)

Miten valtio kannustaa kuntia ja hyvinvointialueita parantamaan asukkaiden hyvinvointia?

Kannustimena toimii Hyte-kerroin eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin: Jos kunnat ja hyvinvointialue panostavat asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseen ja se näkyy tietyissä hyvinvointia kuvaavissa mittareissa, kunnat ja hyvinvointialue saavat kertoimen mukaisen maksimirahoituksen. Kerroin sisältää kunnilla 21 mittaria ja hyvinvointialueilla 13 mittaria. Kuntien rahoitukseen kerroin on vaikuttanut ensimmäisen kerran vuonna 2023. Hyvinvointialueen rahoitukseen mittarit vaikuttavat vuodesta 2026 alkaen. Vuosina 2023-2025 kertoimen mukainen summa jaetaan hyvinvointialueille asukasluvun mukaan. Lisätietoa Hyte-kertoimesta [Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivulla](#).

Vuoden 2022 tiedot osoittavat, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Hyte-kertoimen maksimimäärä vuonna 2023 on yli 16 miljoonaa euroa. **Huolestuttavaa on, että Hyte-kertoimen arvo on vain 44 (maksimiarvo on 100).** Jos emme saa parannettua tilannetta, iso osa kertoimen rahoituksesta jää saamatta vuodesta 2026 alkaen. [Tutustu hyvinvointialueen HYTE-kertoimeen hyvinvointialueen verkkosivulla](#).

Kuntien Hyte-kertoimissa on suurta vaihtelua. Suurin arvo on 69 (Oulu, Kempele, Kalajoki, Sievi). Pienimmät arvot ovat välillä 35-37 (Merijärvi, Pyhäjoki, Muhos). [Tutustu kuntien HYTE-kertoimiin hyvinvointialueen verkkosivulla](#).

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Miten hyvinvointi- kertomus on tehty?

Miten hyvinvointikertomus on tehty?

Ketkä ovat osallistuneet?	Miten ovat osallistuneet?
Asukkaat	<ul style="list-style-type: none">• Teimme keväällä 2021 yhdessä 28 kunnan kanssa Minun arkeni ja elämäni -kyselyn, jolla keräsimme tietoa asukkaiden kokemasta hyvinvoinnista. Kyselyyn vastasi 4697 asukasta. Tuloksia on käytetty kertomuksessa.• Lisäksi olemme käyttäneet tuloksia koululaisten ja opiskelijoiden Kouluterveyskyselystä ja aikuisten asukkaiden FinSote-tutkimuksesta.• Mietimme 12 kokemustoimijan kanssa syitä siihen, miksi niin monella asukkaalla on hyvinvointiin liittyviä ongelmia (työpaja 23.3.2023). Toteutus yhdessä järjestöjen kanssa.
Kunnat	<p>Järjestimme tilaisuuksia, joissa kuntien edustajilla (ensisijaisesti hyvinvointiyhdyshenkilöillä) oli mahdollisuus osallistua kertomuksen tekemiseen:</p> <ul style="list-style-type: none">• 27.9.2022: Hyvinvointia koskevan tiedon yhteistä tulkintaa useiden hyvinvoinnin osa-alueiden näkökulmasta• 1.11.2022: Kuntien toiveet hyvinvointikertomuksesta• 14.2.2023: Kuntien näkemykset asukkaiden turvallisuustilanteesta• Tammi-helmikuussa 2023 kuusi alueellista tilaisuutta, joissa alueen kunnat miettivät oman alueensa erityispiirteitä• Kuukausittaiset hyvinvointijohtamisen katsaukset: Olemme kertoneet kertomuksen tekemisen etenemisestä ja pyytäneet tarvittaessa kunnilta mielipiteitä ongelmallisiin kohtiin.• Kuusi alueellista neuvottelua 30.10.2022-13.2.2023 kuntien johdolle: Asukkaiden hyvinvointiin ja sen parantamiseen liittyvät asiat, joita kunnat pitävät tärkeimpänä.
Järjestöt	<ul style="list-style-type: none">• Teimme keväällä 2021 järjestöille Meidän aremme ja elämäme -kyselyn. Se oli osa Minun arkeni ja elämäni -kyselyn kokonaisuutta. Järjestöjen kyselyllä keräsimme tietoa järjestöjen kohderyhmien kokemasta hyvinvoinnista. Kyselyyn vastasi 116 järjestöedustajaa.• Osa järjestöverkostoista lähetti kesällä 2022 kokemustietoa kohderyhmiensä kokemasta hyvinvoinnista ja järjestötoiminnan hyödyistä.• Kokosimme asukkaiden järjestötoimintaan osallistumista sekä hyvinvointialueen ja kuntien järjestö- ja seurakuntayhteistyötä koskevat tiedot omaan tietopakettiin. Kirjoitimme tietopaketin yhdessä verkostojärjestön edustajien kanssa.• Järjestöjen ja seurakuntien edustajille on järjestetty useita tilaisuuksia, joissa ne ovat osallistuneet valmisteluun:<ul style="list-style-type: none">• 4.10.2022 ja 4.11.2022: Hyvinvointikertomuksen tietopohjan tulkinta• 25.1.2023 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelu
Maakunnalliset asiantuntijat ja verkostot	<ul style="list-style-type: none">• Ainakin seitsemän maakunnallisen organisaation asiantuntijoita on tehnyt omaan asiantuntemukseensa liittyviä tietopaketteja asukkaiden hyvinvoinnista tai osallistunut niiden tekemiseen. He ovat myös kirjoittaneet sanalliset tiivistelmät tietopakettien tietojen perusteella tai osallistuneet niiden kirjoittamiseen.• Noin puolet asiantuntijoista osallistui 27.9.2022 pitämääme tilaisuuteen, jossa oli kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöitä.• Suurin osa asiantuntijoista osallistui myös keväällä 2022 kuntien hyvinvointikertomusten ja hyvinvointisuunnitelmien analysointityöhön.
Hyvinvointialue	<ul style="list-style-type: none">• Järjestämistoimintojen palvelualue nimeltä Yhdyspinnat, osallisuus ja hyvinvointi on ollut päävastuussa kertomuksen tekemisestä.• Alueelliset neuvottelukunnat ovat kertoneet näkemyksiään oman alueensa erityispiirteistä.• Yhdyspintalautakunta on ohjannut kertomuksen tekemistä ja päättänyt 15.5.2023 lähettää sen aluehallituksen käsittelyyn.• Aluehallitus on hyväksynyt kertomuksen 23.5.2023 ja päättänyt lähettää sen aluevaltuuston käsittelyyn.• Aluevaltuusto on käsitellyt kertomusta 12.6.2023.

Ketkä ovat osallistuneet hyvinvointikertomuksen valmisteluun?

Asukkaat	Hyvinvointialue	Kunnat	Järjestöt	Muut
<p>Kokemustoimijat</p> <p>Asukkaat, jotka ovat vastanneet erilaisiin hyvinvointia koskeviin kyselyihin</p>	<p>Sanna Salmela Marjo Riitta Tervonen Lea Mäkelä Helena Liimatainen Iida Bimberg Carita Hiironen Sirpa Hyyrönmäki Minttu Tavia Sara Veteläinen Einari Viirretjärvi Leea Järvi Terttu Piippo Saara Penttilä Marja Salonen Mika Haverinen Tomi Honkakunnas Marianne Riekkö Terhi Nevala Pasi Eskola Tea Nevanperä Kirsti Ylitalo-Katajisto Anu Vuorinen Heidi Alatalo</p> <p>Hyvinvointialueen yhdyspintalautakunta</p>	<p>Kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöt: Oulu: Pirjo Nikula, Tuula Takalo, Virpi Knuutinen, Arto Willman ja Juha Aho Kuusamo: Pirkko Määttä Taivalkoski: Leena Virkkunen Ii: Riitta Räinen, Janne Puolitaival Pudasjärvi: Outi Nivakoski Utajärvi: Reetta Tuovinen-Salo, Minna Huuhtanen Vaala: Anne Huotari, Ritva Karhula, Jenna Leinonen Hailuoto: Maarit Alikoski Kempele: Katja Vähäkuopus Liminka: Eliisa Tornberg Lumijoki: Heidi Holappa Muhos: Juha Valta Tyrnävä: Elina Vehkala, Teija Eskola Kalajoki: Juha Isolehto, Anita Ohtamaa Merijärvi: Marjo Nahkala Pyhäjoki: Matti Soronen, Antero Tervonen Raahe: Leena Mikkola-Riekkinen, Elina Kattilakoski Siikajoki: Juha Isomaa Alavieska: Tuulia Säkkinen, Kari Pentti Haapajärvi: Tiina Pietikäinen-Liuska, Soili Pentikäinen, Merja Eilola Haapavesi: Suvi Haikola Kärsämäki: Ira Toppinen Nivala: Timo Alatalo, Meri Vähäkangas Oulainen: Sanna Mäyrä Pyhäjärvi: Tuija Vanha-aho, Jouni Tilli Pyhäntä: Riikka Teeriaho Reisjärvi: Satu Oikarinen, Päivi Paalavuo, Marjut Silvast Sievi: Outi Santavuori, Kai Korhonen Siikalatva: Kaisa Louet-Similä Ylivieska: Joose Kempainen</p>	<p>Tietopaketteja ovat tehneet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oulun ensi- ja turvakoti: Eveliina Nilosaari Takuusäätiö: Taina Rajanen Ilkka Kurttila, Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry Ehkäisevä päihdetyö ry (EHYT): Sinikka Korpela Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys: Eeva Vaskilampi ja Terhi Niemelä <p>Maakunnalliset järjestöverkostot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapset, nuoret ja perheet Mielenterveys- ja päihdepalvelut Sote-keskus- ja OLKA (ent. Hoitotakuu) Ikäihmisten palvelut Vammaispalvelut Kuntoutus <p>Järjestötoimijat, jotka ovat vastanneet kohderyhmiensä hyvinvointia koskevaan kyselyyn</p>	<p>Pohjois-Pohjanmaan liitto:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ilpo Tapaninen Ari Näpänkangas Auli Suorsa Digihyvinvoinnin ja -osallisuuden kehittämishanke: Maria Puotiniemi <p>Aluehallintovirasto: Raija Fors</p> <p>Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Poske):</p> <ul style="list-style-type: none"> Kaisa Kostamo-Pääkkö Sanna-Liisa Liikanen <p>Diakonia-ammattikorkeakoulu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra): Varpu Wiens, Teemu Leskelä ja Liisa Kytölä Päivi Vuokila-Oikkonen <p>Oulun ammattikorkeakoulu: Liisa Kiviniemi</p> <p>Metsähallitus: Veikko Virkkunen</p> <p>Poliisi: Konsta Korhonen</p> <p>Maakunnalliset hyvinvoinnin teemaverkostot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osallisuusverkosto Elintapaverkosto Kulttuurihyvinvointiverkosto Taloudellisen hyvinvoinnin verkosto Digihyvinvointiverkosto
<p>Muitakin henkilöitä on osallistunut erilaisten verkostojen ja tilaisuuksien kautta.</p>				

Missä olemme onnistuneet?

Mitä jatkossa pitäisi tehdä toisin?

Missä olemme onnistuneet?	<ul style="list-style-type: none">• Ihmislähtöisyys:<ul style="list-style-type: none">• Kertomus huomioi ihmisen hyvinvoinnin useiden elämän osa-alueiden näkökulmasta• Kertomus painottaa asukkaiden kokemusta omasta hyvinvoinnista (kokemustieto)• Olemme kirjoittaneet kertomuksen enimmäkseen selkeällä yleiskielellä ja jopa selkokielellä• Kertomus sisältää sekä mittaritietoa että asiantuntijoiden tekemiä tulkintoja ja johtopäätöksiä. Tämä auttaa erityisesti heitä, joiden on vaikea tulkita mittaritietoa itse.• Moni organisaatio ja ihminen on osallistunut kertomuksen tekemiseen• Ensimmäisen kertomuksen valmistelu on tehnyt selväksi sen, mihin suuntaan hyvinvointikertomusta on hyvä kehittää ja millaisia vaikeuksia sen tekemiseen liittyy. Tämän kokemuksen ansiosta on helpompi tehdä suunnitelma seuraavan kertomuksen valmistelusta. Kokemus auttaa myös tietojohtamisen kehittämisessä.
Mikä oli vaikeaa? Mitä pitää jatkossa tehdä eri tavalla?	<ul style="list-style-type: none">• Kertomus sisältää tietoa pitkäaikaisesti sairaiden, oireilevien tai vammaisten henkilöiden hyvinvoinnista. Jatkossa pitää huomioida myös muita erityisiä ihmisryhmiä (esimerkiksi maahanmuuttajat).• Kaikki kertomuksen liitteet ja linkitetyt aineistot eivät ole saavutettavia.• Ajan löytäminen kertomuksen tekemiselle oli vaikeaa, koska hyvinvointialueuudistuksen takia on ollut niin paljon muita työtehtäviä. Kertomuksen tekeminen pitää jatkossa suunnitella ja aikatauluttaa paremmin. Tekemiseen pitää varata riittävästi aikaa riittävän pitkälle ajanjaksolle.• Ajatus siitä, millaisen hyvinvointikertomuksen teemme, muuttui matkan varrella. Kaikki alkuperäiset ideat eivät lopussa enää toimineet niin hyvin kuin oli ajateltu. Kaikkien hyvien ideoiden toteuttamiseen ei ollut aikaa.• Hyvinvointia kuvaavan tiedon hyödyntämisessä on paljon ongelmia. Hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja muiden tahojen on yhdessä kehitettävä hyvinvointitietoa ja sitä, miten käytämme sitä yhdessä.• Ajanpuutteen vuoksi kertomus sisältää vähän tietoa siitä, miten asukkaiden palvelut toteutuvat ja vastaavat asukkaiden hyvinvointitarpeisiin. Kertomus ei sisällä tietoa palvelujen vaikuttavuudesta.• Yhteistyökumppaneiden ja asiantuntijoiden aikaa ja osaamista pitää käyttää jatkossa tietojen tulkintaan ja täydentämiseen eikä tietopakettien tekemiseen. Hyvinvointialue voisi tehdä alustavat tietopaketit.• Hyvinvointialueen palvelutuotannon edustajilla on ollut todella kiireinen loppu- ja alkuvuosi. Yhteistyötä heidän kanssaan pitää tehdä enemmän. Jatkossa on tärkeää sopia, miten palvelutuotanto on mukana kertomuksen tekemisessä.• Yhteistyötä myös kuntien ja monien muiden toimijoiden kanssa on hyvä lisätä. Työn alla olevassa hyvinvointisuunnitelmassa yhteistyötä onkin jo enemmän kuin tämän kertomuksen valmistelussa.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Liitteet

Liite 1. Lisää tietoa asukkaiden hyvinvoinnista elämän osa-alueilla

Pohjois-Pohjanmaalla toimivat asiantuntijat ovat tehneet tietopaketit elämän osa-alueista. Näet oikealla listan näistä osa-alueista. Osa-alueen nimen kohdalla on internetlinkki, jonka avaamalla voit tutustua tietopakettiin.

Jokaisen paketin alussa on kaksi diaa, joissa on selkeäkielinen tiivistelmä.

[Oppiminen ja kasvu ihmisenä](#)

[Suhteet toisiin ihmisiin ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa](#)

[Asuminen, ympäristö ja luonto](#)

[Turvallisuus](#)

[Työ ja valmiudet työelämään](#)

[Arjen raha-asiat](#)

[Vapaa-aika ja kulttuurihyvinvointi](#)

[Ruoka, liikkuminen ja lepo](#)

[Päihteet ja riippuvuudet](#)

[Mielen hyvinvointi](#)

[Fyysinen terveys](#)

[Digihyvinvointi](#)

Liite 2. Tutustu kuntien hyvinvointikertomuksiin ja hyvinvointisuunnitelmiin

Voit avata
kunnan hyvinvointikertomuksen
ja hyvinvointisuunnitelman,
kun painat kunnan nimeä
oikealla olevalta listalta.
(linkit puuttuvat vielä)

Alavieska

Lumijoki

Raahe

Haapajärvi

Merijärvi

Reisjärvi

Haapavesi

Muhos

Sievi

Hailuoto

Nivala

Siikajoki

Ii

Oulainen

Siikalatva

Kalajoki

Oulu

Taivalkoski

Kempele

Pudasjärvi

Tyrnävä

Kuusamo

Pyhäjoki

Utajärvi

Kärsämäki

Pyhäjärvi

Vaala

Liminka

Pyhäntä

Ylivieska

Yhteystiedot

Sanna Salmela

Hyvinvoinnin edistämisen päällikkö

Puh. 040 5890 132

Sähköposti: [sanna.salmela\(a\)pohde.fi](mailto:sanna.salmela(a)pohde.fi)